

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

MATJAŽ GRČAR

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**MEDREGIONALNE MIGRACIJE PREBIVALSTVA
V SLOVENIJI**

Ljubljana, junij 2006

MATJAŽ GRČAR

IZJAVA

Študent Matjaž Grčar izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom profesorja doktorja Marjana Senjurja in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis: _____

Kazalo

1	Uvod.....	1
2	Splošno o migracijah.....	2
2.1	Pogledi in teorije migracij.....	2
2.1.1	Hipoteza potiska in potega (push-pull) migracij.....	2
2.1.2	Klasični mikroekonomski pristop.....	2
2.1.3	Teorija človeškega kapitala.....	3
2.1.4	Makroekonomski pristop.....	3
2.1.5	Plače in zaposlenost.....	3
2.2	Vloga in pomen medregionalnih migracij.....	3
3	Zaključki različnih študij o medregionalnih migracijah.....	4
4	Odzivnost prebivalstva Slovenije in migracije na različnih ravneh od sredine 19. stoletja.....	8
4.1	Mednarodne migracije od sredine 19. stoletja do danes.....	9
4.2	Notranje migracije v obdobju 1961-2004.....	11
4.3	Sklep o odzivnosti prebivalstva Slovenije.....	12
5	Ekonomski položaj statističnih regij v Republiki Sloveniji.....	12
5.1	Statistične regije v Sloveniji.....	12
5.2	Bruto domači proizvod na prebivalca.....	13
5.3	Brezposelnost.....	15
5.4	Bruto plače.....	17
5.5	Neekonomske kategorije.....	19
6	Medregionalne migracije prebivalstva v Sloveniji (1997-2004).....	19
6.1	Medregionalne migracije prebivalstva.....	19
6.1.1	Obseg medregionalnih migracij prebivalstva.....	19
6.1.2	Smer medregionalnih migracij.....	20
6.1.3	Mobilnost prebivalstva regij.....	21
6.1.4	Dejavniki medregionalnih migracij prebivalstva v Sloveniji.....	22
6.2	Delovne migracije.....	24
7	Prihodnji tokovi medregionalnih migracij prebivalstva v Sloveniji.....	26
7.1	Razvoj vseh regij.....	26
7.2	Policentrični razvoj.....	27
7.3	Prožnost trga dela.....	28
7.4	Ustanavljanje univerz.....	29
7.5	Stanovanjsko vprašanje.....	29
8	Umestitev medregionalnih migracij prebivalstva Slovenije na mednarodno raven.....	30
9	Sklep.....	33
	Literatura.....	36
	Viri.....	37

1 Uvod

Svet postaja kontinuirano bolj povezan in ekonomske zakonitosti se uveljavljajo na globalni ravni v vse večji meri. Obseg poslov, kulturnih in ostalih izmenjav med državami, raznimi povezavami držav in celinami narašča. Del procesov korenini ali povzroča povečanje gibanja ljudi med geografskimi enotami, trgi. Vzoredno ali s časovnim zamikom, glede na dinamiko v svetu, spremembam sledijo tudi selitve prebivalstva, ki z različnimi vzroki potujejo iz enega okolja v drugo. Prelivanje ljudi ima paletu posledic za državo emigracije in imigracije.

Eden od nivojev pogleda na selitve in mobilnost pa pojav obravnava znotraj posamezne države in prinaša spremembe v okoljih odseljevanja in priseljevanja znotraj zaključene teritorialne enote in ravno tem pojavom se v vsebini diplomske naloge v pretežni meri posvečam. Moj predmet zanimanja je tisti del notranjih selitev prebivalstva, ki poteka med statističnimi regijami. Imenujemo jih medregionalne, oziroma "inter-regionalne" migracije.

Za prebivalstvo Slovenije velja "pregovorna" nizka mobilnost, zlasti v primerjavi z drugimi državami, kar naj bi še posebej veljalo za medregionalne migracije. Slovenci se domnevno težko odločamo za spremembo kraja bivanja; predvsem na relativno daljše razdalje. Je temu res tako in če, zakaj? Tematika je v dosegljivi literaturi v Sloveniji dobila nekaj pozornosti, s tem prispevkom pa želim poleg golih dejstev prispevati kakšno svežo idejo za nadaljnje raziskovanje vzrokov sedanjega stanja medregionalnih migracij, kot tudi tendenc možnih prihodnjih gibanj pojava v Sloveniji.

Na namenjenih straneh je predstavljen pregled problematike notranjih selitev oziroma ožje, medregionalnih selitev prebivalstva. Na podlagi izbranih podatkovnih zbirov prikazujem gibanje pojava v preteklosti, trenutno stanje in koreninjenje migracij med regijami v okviru enakosti oziroma neenakosti nekaterih ekonomskih agregatov. Zanimiva je tudi umeščenost medregionalne mobilnosti prebivalcev Slovenije v primerjavi z drugimi državami. Prihodnost je vedno izziv. Medregionalne migracije "jutri" opredeljujem z obravnavo izbranih tem na Vladi Republike Slovenije (v nadaljevanju RS) sprejetega dokumenta, iz katerega črpam morebitne vplive politike na tokove medregionalnih migracij.

V diplomski nalogi uvodu vsebinsko sledi splošno poglavje o migracijah. V tretjem poglavju so predstavljeni zaključki različnih študij, ki obravnavajo migracije na ravni regij, v četrtem pa se začnem poglobljati v mobilnost prebivalstva Slovenije: najprej v preteklosti, nato pa v petem poglavju preko predstavitve slovenskih statističnih regij preidem k obravnavi medregionalnih migracij in razvojnih razlik s pomočjo izbranih kazalcev v šestem. Sedmo poglavje pretresa usmeritve prihodnjih tokov slovenskih medregionalnih migracij, osmo pa umešča medregionalne migracije prebivalstva Slovenije v mednarodno okolje. Za zaključek je s sklepnimi ugotovitvami zaokrožena obravnavna tematike medregionalnih migracij prebivalstva v Sloveniji.

2 Splošno o migracijah

Migracije (selitve) so opredeljene kot prostorski premik prebivalcev ali selivcev iz odselitvenega v priselitveno območje, zato označujejo prostorsko mobilnost prebivalstva. Odselitveno in priselitveno območje definirata selitveni tok. Znanih je več vrst selitev; govorimo o notranjih in zunanjih (kriterij je npr. država), začasnih ali stalnih (kriterij je stalno bivališče). Z vidika urbanizacije je pomembna delitev na ruralne in urbane selitve, nadalje lahko ločimo še nekatere druge delitve selitev, ki se nanašajo na organizirane ali neorganizirane, prostovoljne ali prisilne selitve zaradi vzrokov povezanih z odločitvami oblasti, vojn, naravnih nesreč itn. (Malačič, 2003, 155-157). Pojav migracij prebivalstva vpliva na odselitveno in priselitveno območje, saj „odnaša oziroma prinaša“ vse značilnosti posameznika v ekonomskem, kulturnem in drugem družbenem smislu svojega obstoja in je pomemben faktor razvoja ali zaostajanja zadevnega področja.

2.1 Pogledi in teorije migracij

Migracije so v toku zgodovine kot tudi danes bile in so vedno prisotne. Pojavno so pomenile proces polnjenja ali praznjenja določenega prostora, mešanje ras, iskanje novih lovišč in rodovitne zemlje, beg pred močnejšimi zavojevalci ali naravnimi nesrečami. Imele so določen motiv, ki se ni spremenil do današnjih dni – sprememba okolja z upanjem boljšega življenja. Razlogi za migriranje so zelo različni. Največkrat so med seboj prepleteni in tvorijo kompleksen pojav. Poznamo politične, ekonomske, geografske, demografske, družbene motive za preseljevanje, prav tako tudi kulturne, psihološke in druge dejavnike migracij (Malačič, 2003, str. 156, 157, 171).

2.1.1 Hipoteza potiska in potega (push-pull) migracij

Hipoteza razlaga migracije z vplivom dejavnikov, ki delujejo na odselitvenem in priselitvenem območju. Na odselitvenem območju delujejo dejavniki potiska¹, ki potiskajo posameznika iz območja trenutnega bivanja. Na priselitvenem območju delujejo dejavniki potega², ki privlačijo migrante na določeno območje. Kljub prispevku hipoteze k spoznavanju dejavnikov migracij, kritiki opozarjajo, da lahko navajanje obeh vrst dejavnikov zamegli odgovor na vprašanje, zakaj nekateri migrirajo, drugi pa ne, čeprav prebivajo na istem območju (Malačič, 2003, str. 172; Senjur, 2002, str. 260).

2.1.2 Klasični mikroekonomski pristop

Predpostavlja popolno konkurenčno gospodarstvo, v katerem mobilnost zaposlenih izvira iz relativnih sprememb panožnih možnosti zaposlitve, geografskih razlik in sprememb relativnih priložnosti med regijami. Z migracijami prebivalstvo maksimizira individualno koristnost, trg

¹ Izguba zaposlitve, izčrpanje naravnih bogastev, upadanje ali prenehanje določene ekonomske dejavnosti, različne vrste diskriminacije, naravne in druge nesreče, odtujitev od skupnosti, neperspektivne razmere v skupnosti za osebni razvoj, poroko in podobno.

² Ugodne možnosti za zaposlitev, napredovanje v službi, podjetniške in investicijske dejavnosti, boljše redno in dodatno plačilo, večja raznovrstnost kulturnih, intelektualnih, prostočasnih in drugih dejavnosti, boljše klimatske in stanovanjske razmere, lažje ali cenejše šolanje otrok in drugo.

pa poskrbi za ravnovesje³. Težava teorije je izpolnjevanje predpostavk (Malačič, 2003, str. 173).

2.1.3 Teorija človeškega kapitala

Teorija človeškega kapitala predstavlja migracije kot investiranje v človeški kapital, pri čemer posameznik pričakuje od migracije donos, določen z zaslužkom v kraju priselitve, ki mora pokriti vse stroške migriranja⁴. Posameznik se preseli, v kolikor neto sedanja vrednost donosov presega sedanjo vrednost stroškov preselitve (Armstrong, Taylor, 2000, str. 153, 154, 155; Malačič, 2003, str. 174).

2.1.4 Makroekonomski pristop

Pojasnjuje migracije z makroekonomskimi kategorijami, gibanji in njihovo vzajemno odnosnost. – najpogosteje povezave med migracijami na eni in agregatno zaposlenostjo, nezaposlenostjo, dohodkom, potrošnjo, investicijami, uvozom, izvozom in drugimi agregatnimi kategorijami na drugi strani (Malačič, 2003, str. 174).

2.1.5 Plače in zaposlenost

Dvosektorski model (urbanega⁵ in ruralnega okolja) pojasnjuje migracije s pomočjo enega dejavnika, in sicer pričakovane plače. Večje kot so razlike med pričakovanimi plačami (med urbanim in ruralnim okoljem), krepkejši tokovi migracij bodo potekali v urbano okolje. Proces se ustavi z izenačitvijo pričakovane plače v mestu s plačo na podeželju. Model predvideva tudi težave z administrativno določenimi plačami v mestu, ki omejujejo fleksibilnost plač in omejevanje mestnega priseljevanja (Todaro, Harris, 1970, str. 126-138). Model je poenostavljen, saj kot razlog za selitev izpostavlja samo zaslužek (Senjur, 2002, str. 527).

2.2 Vloga in pomen medregionalnih migracij

Medregionalni premiki kapitala in dela igrajo pomembno vlogo pri teorijah regionalnega razvoja in rasti. Podmena neoklasične teorije rasti je, da se kapital in delo odzivata na regionalne razlike v cenah in se na tej podlagi tudi gibljeta; kapital se seli v regije z višjimi stopnjami donosa, delo pa v regije z višjimi plačami, dokler se ne vzpostavi novo ravnotežje. Klasična teorija migracije dela, s svojimi ostrimi predpostavkami⁶, pojasnjuje gibanje dela v primeru spremembe na strani ponudbe, ki privede do nove ravnotežne plače in zaposlenosti s preprostim premikom ustreznega dela delovne sile iz ene regije v drugo (Armstrong, Taylor, 2000, str. 140, 141).

³ Splošna raven mezd mora biti usklajena s povpraševanjem po delu, tako da se doseže polna zaposlenost.

⁴ Preselitve, izgubljeni zaslužki v času iskanja nove zaposlitve ali dodatnega izobraževanja, psihični stroški, domotožje, izguba starih prijateljev, oportunitetni stroški.

⁵ Politično določena minimalna plača v urbanem okolju, ki je znatno višja od plače v ruralnem okolju.

⁶ Popolna konkurenca, konstantni donosi obsega, ni stroškov in ovir za preseljevanje, cene so fleksibilne, faktorji so homogeni, kapital je fiksen faktor, popolna informiranost.

Dejansko se izkazuje⁷ precej bolj zapleten odnos med migracijami in njenimi dejavniki. Raznolika paleta faktorjev vpliva na medregionalne tokove; cena dela in kapitala predstavljata le del vpliva na odločitve, ki se izraža v migracijskih tokih na medregionalni ravni.

3 Zaključki različnih študij o medregionalnih migracijah

V tem poglavju predstavljam dognanja študij, ki so obravnavale pojav notranjih selitev prebivalstva, predvsem na medregionalni ravni. Namen je dodati proučevanju pojava na slovenskih tleh globino, dodatno dimenzijo gledanja na medregionalne migracije in pridobiti podatke za primerjavo na mednarodnem nivoju, vrednotenje lastnih ugotovitev in končno tudi nove ideje pri iskanju vzrokov za medregionalne migracije prebivalstva.

Izsledki in ugotovitve niso enoznačni. Avtorji poudarjajo različne dejavnike migracij: eni naprimer ekonomske, drugi opozarjajo na pomemben vpliv neekonomskih kategorij vplivnosti na migracije. Zlasti zaradi pestrosti in včasih nasprotujočih si trditev in dodajanja »barvitosti«⁷ tematiki navajam izsledke izbranih avtorjev.

Bevc (2000, str. 1095-1115), ki je proučevala notranje in zunanje selitve prebivalstva v devetdesetih letih med slovenskimi regijami, poudarja pomembnost in kompleksnost mobilnosti in selitev prebivalstva. Kar zadeva notranjo, medregionalno selitveno mobilnost v Sloveniji pravi, da je relativno gledano precej nižja kot v državah Evropske unije. V opazovanem obdobju medregionalne migracije niso bistveno vplivale na prostorsko razporeditev in število prebivalstva posameznih regij, so pa večinoma omejena v teritorialno sosednje regije. Med dejavnike obsega medregionalnih migracij šteje relativne ravni brezposelnosti, gospodarske razvitosti in plač; slednje kot najizrazitejšega. Zaključuje, da so medregionalne razlike v plačah verjetno bolj povezane z dnevno delovno mobilnostjo kot z medregionalnimi selitvami.

Raziskava o migracijski politiki in begu možganov (Bevc, Zupančič, Lukšič-Hacin, 2004, str. 18-31, 150) dodaja, da je obseg notranjih selitev v Sloveniji majhen in narašča. Obseg dnevne notranje mobilnosti zaradi dela je razmeroma velik in prav tako narašča, podobno je velik obseg dnevnih notranjih selitev mladine zaradi izobraževanja. Za zadrževanje prebivalcev je ključen skladen in ugoden gospodarski in širši družbeni razvoj, vključno s kakovostnim izobraževanjem. K vzrokom za nizko prostorsko mobilnost prebivalstva v Sloveniji pridajajo še majhnost ozemlja, nerazvitost trga dela, previsoke cene najemniških in lastniških stanovanj, pomanjkanju volje za menjavo delovnega mesta in ideal Slovencev o lastništvu lastne stanovanjske hiše.

Ugotovitve Popisa prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj v Republiki Sloveniji leta 2002 med vzroke za notranje selitve uvrščajo še možnost spremembe bivališča in poroke, pri medregionalnih selitvah pa pomembno vlogo igrata izobraževanje in sprememba zaposlitve.

Armstrong in Taylor (2000, str. 159-160) poudarjata pomembno povezanost med migracijskimi tokovi in gospodarskimi cikli. Makroekonomski pogoji v gospodarstvu brez

⁷ Glej poglavje: Zaključki različnih študij.

dvoma vplivajo na migracijske tokove – v času prosperitete se povečujejo, v času recesije pa znižujejo. Recesija vodi v znižanje bruto migracijskih tokov, ki jim v isti smeri sledijo tudi neto migracijskih tokovi. Zadnje pa ne drži v vsakem primeru. Obstajajo primeri povečevanja neto migracijskih odlivov iz regije navkljub znatnemu znižanju bruto migracijskih tokov. Na tokove pa v nekaterih primerih v veliki meri vplivajo tudi cene nepremičnin, ki so bile v razvitejših regijah visoke in so s tem odvrčale potencialne migrante (npr. Velika Britanija).

Več prispevkov analizira odgovore na vprašanje ali medregionalni migracijski tokovi prebivalstva vplivajo na zmanjševanje neenakosti v plačah in nezaposlenosti. Nekateri trditve govorijo o premikanju delovne sile proti cvetočim regijam, potrjeni so tudi primeri znižanja neenakosti med regijami v času (v Evropi in ZDA). Vendar učinek ostaja le v manjši meri zasluga medregionalnih tokov prebivalstva. Podobno ugotavlja Fidrmuc (2000, str. 15) na primeru Češke republike in Slovaške. Razvite regije lahko s prejemom toka migrantov pridobijo na sposobnosti za povečanje proizvodnje, dohodka in zaposlovanja, medtem ko manj razvite regije izgubijo del svojega potenciala. Ti tokovi v razvitih regijah lahko sprožijo procese nadaljnjega zviševanja in ne zmanjševanja plač, pa tudi proizvodne in nadaljnje razvojne sposobnosti, kar je v nasprotju s predvidevanji klasične teorije migracij. Upadanje migracijskih tokov prebivalstva v času recesije kaže na šibkost mehanizma medregionalnih migracij (počasnost in neučinkovitost) za odpravljanje težav povezanih z brezposelnostjo (Armstrong, Taylor, 2000, str. 162, 163).

Comin (1999, str. 1-22) piše, da ima prebivalstvo v geografsko večjih in strukturno razpršenih gospodarstvih v primeru pojave asimetričnega šoka, ki z različno intenzivnostjo prizadene regije, možnost preselitve v regijo z ugodnejšimi pogoji za zaposlitev. Geografsko manjše države pa imajo znotraj nacionalnega ozemlja veliko manjše možnosti migriranja v perspektivnejše regije. V velikosti, in ob pogoju bolj živahnega trga dela (fleksibilnost), vidi avtor vzrok za višjo medregionalno mobilnost prebivalstva geografsko večjih držav (ZDA in Japonske od držav zahodne Evrope). Vendar opozarja, da s povezovanjem evropskih držav znotraj Evropske unije pričakuje postopno povečevanje medregionalne mobilnosti zaradi zmanjševanja političnih in administrativnih ovir med državami EU. Kulturni raznolikosti držav⁸ EU ne pripisuje pomembnega pomena pri odločanju za migriranje med regijami.

Kupiszewski et al. (2001, str. 65, 66) primerjajo notranjo mobilnost na Švedskem in ugotavljajo pomembno povezanost priseljevanja v regije z nižjo stopnjo brezposelnosti, preseljevanje prebivalstva iz območij manjše na območja večje poseljenosti ter privlačnost območij z bolj izobraženim prebivalstvom.

Za finske regije Pekkala, Knagasharju (1998, str. 16, 17) ugotavljata⁹ migracijske tokove v smeri urbanih področij (podobno tudi Armstrong, Taylor, 2000, str. 143-147) in hkratno relativno hitro konvergenco prihodkov na prebivalca med regijami. Kljub temu tokovom medregionalnih migracij ne pripisujeta velikega pomena pri konvergiranju razvitosti regij. Vpliv migracij in migrantov razdelita na vpliv visoko in nižje izobraženih migrantov, ki sočasno pozitivno in negativno delujeta v regijah odselitve in priselitve. Učinka obeh skupin migrantov sta nasprotna; visoka izobrazba migrantov deluje pozitivno na regijo priselitve in negativno na regijo odselitve. Podobno, a v nasprotni smeri, velja za nižje izobražene migrante. O prevladujočem učinku izobraženosti migrantov na regije je nato težko soditi.

⁸ Primerja kulturne enakosti in različnosti regij Belgije, Francije, Nizozemske in Nemčije.

⁹ V obdobju 1975-1995.

Kumo (2005, str. 2-11) se dotika medregionalnih migracij v Rusiji v času razpada Sovjetske zveze in tranzicije. Med faktorje, ki determinirajo medregionalne migracije prišteva kvaliteto življenja, trg dela, klimatske razmere in velikost populacije oziroma trga. Izjemna je paradoksalnost v primeru negativne povezave višine dohodka v regiji z migracijskimi tokovi¹⁰. Prebivalstvo se je preseljevalo v razvitejše, industrializirane regije in manj razvite, kmetijske regije s toplejšim podnebjem. Pod površjem ugotovitve je pokazatelj krepke odzivnosti prebivalstva na neučinkovito sovjetsko razvojno politiko in kasnejši mehanizem prilagajanja trga delovne sile¹¹. Rezultati kažejo odločilen vpliv ekonomskih faktorjev na migracijske tokove. Sicer pa je intenzivnost medregionalnih migracij v novem tisočletju občutno nižja od obdobja po razpadu SZ.

Paradoksalnost migracij iz razvitejših v manj razvita območja (Velika Britanija) obravnavata tudi Armstrong in Taylor (2000, str. 143-145) in jih poimenujeta za perversne, sprevržene migracijske tokove. Obstoj pojasnjujeta z nehomogenostjo trga dela. Regije s splošno nižjimi plačami lahko določenemu delu migrantov nudijo višje plače kot druge regije. Drugi migranti se vračajo v domače okolje po razočaranju v razvitejših regijah (povratne migracije), tretji vidijo v slabše razvitih regijah priložnost za uresničitev svojih ambicij. Morda so v regiji prisotne podružnice korporacij, kjer je zaposlen del migrantov, ki se tja seli zaradi grajenja poslovne kariere.

Adrienko in Gurijev (2003, str. 17, 18) v Rusiji opažata nizko mobilnost in odzivnost prebivalstva, navkljub temu pa odvisnost medregionalnih migracij od dohodka na prebivalca, brezposelnosti, revščine, kvalitete javnih storitev, dostopnosti do finančnih sredstev¹² in geografske lege. Opozarjata na obstoj Tieboutove konkurence¹³ med ruskimi regijami. Ljudje se premikajo iz revnejših regij (z manj delovnimi mesti, s slabšimi javnimi storitvami) v bogatejše, obetavnejše v smislu zaposlovanja in javnih storitev. V prihodnosti pričakujeta povečevanje medregionalnih selitev predvsem zaradi povečevanja razlik med regijami in koncentracije kapitala v razvitejših regijah.

Proučevanje medregionalne mobilnosti v Španiji kaže na nizko stopnjo mobilnosti, čeprav obstajajo trajne razlike med regijami v prihodku in brezposelnosti. Kljub temu je evidentno, da slabše ekonomske okoliščine v regiji vzpodbujajo pripravljenost ljudi za migriranje v regije z ugodnejšimi možnostmi zaposlovanja. Madrid in Barcelona imata najnižjo pripravljenost delovne sile za migriranje zaradi velikih trgov delovne sile, ki sprožajo bolj optimistična pričakovanja ljudi o prihodnji zaposlitvi brezposelnih. Ugotavljajo tudi zniževanje pripravljenosti za migriranje skozi proučevano obdobje na račun nadomestil za brezposelnost ter trajne brezposelnosti. Višja pripravljenost za migriranje velja za samske in posameznike z višjo izobrazbo (Ahn, Jimeno, Garcia, 2002, str. 8)¹⁴.

V študiji o medregionalnih razlikah v obdavčitvi in mobilnosti prebivalstva v Belgiji, Danil, Mignolet in Mulquin (2004, str. 5, 11, 12) ugotavljajo, da blaginja in dobre možnosti

¹⁰ Iz Sibirije in Daljnega Vzhoda se ljudje izseljujejo zaradi neugodnih klimatskih razmer, kljub relativno visoki ravni dohodka.

¹¹ Po opustitvi administrativnega določanja relativno visoke cene dela na Daljnem severu in Sibiriji.

¹² Predvsem v revnejših regijah.

¹³ Konkurenca regionalnih politik med oblastmi na regionalni ravni za pritegnitev gospodinjestev vodi v izboljšanje javnih storitev in dobrin. Ljudje se na razmere v regiji odzivajo s preseljevanjem ("volijo z nogami" – vote with feet), dokler ne dosežejo željenega zadovoljstva z okoljem.

¹⁴ V obdobju 1987-2000. Indirektna, anketna metoda s proučevanjem pripravljenosti za migriranje brezposelnih.

zaposlovanja, v skladu z intuicijo, pozitivno vplivajo na priseljevanje v regijo. Pozornost pa usmerjajo tudi premikom k večji decentralizaciji in avtonomnosti fiskalnih politik na ravni belgijskih regij¹⁵. Regionalne oblasti so lahko spreminjale davek na dohodek svojega prebivalstva in se s tem v večji meri diferencirale med seboj. Izsledki kažejo, da raven obdavčitve ni imela pomembnega vpliva na medregionalne migracijske tokove. Omenjajo tudi zaviralno naravo kulturnih razlik med regijami na mobilnost in negativen vpliv dobrih cestnih povezav, ki omogočajo delovne migracije na večje razdalje in zmanjšujejo privlačnost trajne preselitve kot substituta za dnevno migracijo. Na lastno vprašanje, ali za mobilnost ni dovolj velikih razlik, nakazujejo na možnosti lokalnih političnih oblasti, da z davčno konkurenco ustvarijo razlike med območji in posledično večjo odzivnost prebivalstva.

Cullison (1984, str. 20) pojasnjuje nenavadno situacijo odklona od neoklasične teorije migracij prebivalstva v Ameriki, kjer so se ljudje preseljevali iz območij z visokimi plačami v regije z nizkimi. Po njegovem mnenju je razlog v povečevanju moči sindikatov in kartelizaciji trga dela, ki je zadrževala visoke plače in brezposelnost v določenih regijah. Ljudje so se bili zaradi zmanjšane možnosti pridobitve zaposlitve primorani preseliti na območja z nižjimi plačami, da so se lahko znova zaposlili.

Visoko stopnjo mobilnosti v ZDA in Kanadi se pripisuje tradiciji preseljevanja prebivalstva tega področja sveta. Vzroki so v manjši navezanosti (neukoreninjenosti) prebivalstva na kraj bivanja, pionirstvo od prvih priseljencev dalje, obsežnih področjih ravnine, razgibanem trgu nepremičnin in »živahnem« trgu dela (Newbold, 2004, str. 1).

Huber (2005, str. 8) omenja, da notranja in zunanja migracija lahko nastopata kot substituta, torej kot alternativni. Med migrantom iz tujine ali migrantom znotraj domače države ni razlike, saj se oba selita v regijo z boljšimi pogoji. V kolikor se migrant iz tujine odloči preseliti na področje z visokimi plačami in nizko nezaposlenostjo, lahko to odvrne migranta znotraj države od istega dejanja. Nasprotno se v primeru depresivnih regij ljudje odločajo za selitev v razvitejše znotraj svoje ali v druge države v primeru, da ponujajo boljše pogoje kot domače.

Arntz (2005, str. 26, 27) nakazuje, da so brezposelni v zahodni Nemčiji odzivni na razmere na trgu dela in bodo z večjo verjetnostjo zapustili regijo, v kolikor pričakujejo manjšo verjetnost ponovne zaposlitve. Nadalje ne ugotavlja zaprtosti brezposelnih v domače okolje zaradi programov zaposlovanja na lokalni ravni. Zaznava pa povečanje verjetnosti migriranja med regijami posameznikov z višjo stopnjo izobrazbe in nižjo mobilnost posameznikov z nižjo stopnjo izobrazbe. V povezavi z zadnjim dopušča opcijo znižanja ali ukinitve nadomestila za brezposelnost, saj bi s tem vzpodbudili mobilnost in preprečili povečanje dolgotrajne brezposelnosti nizko izobražene delovne sile, ki je zaradi nižje mobilnosti ujeta v lokalnem okolju, s slabimi možnostmi za zaposlitev. S tem se avtorica zavzame za reformne ukrepe na trgu dela. S podaljševanjem trajanja brezposelnosti se prav tako povečuje možnost medregionalne selitve, kar potrjuje ugotovitev, da brezposelni (predvsem nižje izobraženi) najprej izčrpa možnosti za zaposlitev na lokalni ravni in šele nato razmišlja o iskanju zaposlitve v drugi regiji. Zaključni, da so medregionalne migracije v Nemčiji pomemben, a počasen mehanizem prilagajanja, saj se prilagoditev začne po dveh do treh letih po asimetričnem šoku v regijah.

¹⁵ V zadnjih desetletjih.

V baltskih državah¹⁶ obstajajo znatne in vztrajne regionalne razlike. Migracijske stopnje so se od sovjetskega obdobja znižale, a so v primerjavi z državami Centralne Evrope na relativno visoki ravni. Sprememba porazdelitve prebivalstva med regijami je bila kljub temu majhna. Regionalna brezposelnost in zlasti razlike v plačah imajo pomemben vpliv na migracijske tokove. Zaradi stopnje in vztrajnosti regionalnih razlik sklepajo, da je vloga razlik v blaginji pri oblikovanju migracijskih tokov neznatna ali pa prikrita z drugimi faktorji (omejenost možnosti za financiranje selitev, trg nepremičnin in visoke cene nepremičnin). Opazni so premiki prebivalstva iz mest na podeželje zaradi denacionalizacije, kar kaže na tokove izven vpliva blaginje posamezne regije. Lahko trdijo, da migracija težko igra pomembnejšo vlogo kot medregionalni mehanizem prilagoditve na makro nivoju, v primerjavi z delovnimi migracijami. (Mihails, 2003, str. 14).

Zanimiv je tudi pogled na možne politične posledice neenakosti med regijami v brezposelnosti v primeru, da so znotraj države transferji usmerjeni na območja z visoko brezposelnostjo. Brezposelnost, še posebej dolgoročna, ustvarja povpraševanje po regionalnih transferjih. Prelivanje denarnih sredstev med regijami lahko s časom povzroči valove nezadovoljstva na strani tistih regij, ki večinsko financirajo regionalne transferje, kar lahko privede do razkroja ali razpada političnih povezav v državi (Huber, 2005, str. 2). Opozarja tudi na občuten vpliv na migracije v Evropi s strani nepopolnosti na trgu nepremičnin, visoke stopnje dolgotrajne brezposelnosti in prekomerne zaščite delavskih pravic (Huber, 2004, str. 7).

Nadalje Huber (2005, str. 6, 7) navaja, da je selitve na kratke razdalje (med sosednjimi regijami) potrebno obravnavati previdno, saj najverjetneje niso povezane z medregionalnimi razlikami v brezposelnosti, temveč z razmerami na trgu nepremičnin, boljšimi pogoji bivanja in drugimi značilnostmi v regijah.

Carlsen in Johansen (2002, str. 14)¹⁷ poudarjata pomen pozitivnega vpliva zadovoljstva s pričakovani posameznikov o možnostih zaposlovanja v regiji na priseljevanje. Povprečno zadovoljstvo ima pozitiven vpliv na priseljevanje v regijo, nezaposlenost pa ima negativen in značilen vpliv na priseljevanje v regije. Jans (2005, str. 16, 17) pa med pomembne vplivne razloge za odločitve o medregionalnih selitvah v obdobju 1970-2000 uvršča zakonski stan. Samski člani družbe so v večji meri pripravljeni na selitev, medtem ko ustvarjanje družine in prisotnost otrok v družini (povečujeta stroške selitve) zmanjšujeta mobilnost.

4 Odzivnost prebivalstva Slovenije in migracije na različnih ravneh od sredine 19. stoletja

Migriranje prebivalcev na Slovenskem ima zgodovino in poglavje o migracijskih tokovih, v duhu daljšega časovnega obdobja, dobro prikaže in razširi obzorje »kulture seljenja« na območju Slovenije – doda mu novo dimenzijo. S tem prikazom povzemam razpoložljive podatke o mednarodnih in notranjih migracijah prebivalstva Slovenije v obdobju od sredine 19. stoletja do danes. Govorimo o družbeno-socialnih vzrokih mednarodnih, celo

¹⁶ Estonija, Latvija in Litva.

¹⁷ Podatki iz anket, v katerih anketiranci ocenjujejo možnosti zaposlovanja v regiji.

čezoceanskih migracij, pa nato o političnih vzrokih emigrantov neposredno po koncu druge svetovne vojne in o vzrokih krepkih migracijskih tokov znotraj Slovenije v začetku druge polovice 20. stoletja, času pospešene industrializacije na teh območjih.

Namen je prikazati sposobnost odzivnosti prebivalstva na območju Slovenije na paleto okoliščin¹⁸ v domačem okolju, ki so ljudi predvsem potiskale v iskanje boljšega življenja, najsibo v smislu ekonomskih ali neekonomskih pogojev svojega bivanja. Gledano skozi časovni prerez in nivo preseljevanja se upravičeno vprašamo: kako intenziven in vpliven je moral biti dejavnik potiska, oziroma potega, da se je prebivalec Slovenije odzval z migracijo.

4.1 Mednarodne migracije od sredine 19. stoletja do danes

Od sredine 19. stoletja je slovensko okolje s svojimi značilnostmi vplivalo na prebivalstvo in ustvarjalo dejavnike za migriranje znotraj območja Slovenije kot tudi za emigracijo na tuje. Najizrazitejši so bili gotovo ekonomski in politični dejavniki. Gibanje migracijskih tokov je šlo v smereh dejavnikov potiska, v zvezi s tekočim ekonomsko-političnim okoljem na Slovenskem in dejavnikov potega na ciljnih področjih migrantov.

Slovenijo lahko, glede na številčnost in časovno kontinuiranost migracij prebivalstva od leta 1840 pa do druge svetovne vojne, prištevamo med največja emigracijska območja Evrope (Peternel, 2003, str. 25). Slovenija je največje tokove emigracij doživela v času evropskega demografskega prehoda, v drugi polovici 19. stoletja in začetnih desetletjih 20. stoletja (Malačič, 2003, str. 179).

Odločitev o emigraciji je bila znotraj obdobja 1841-1940 v vsakem valu¹⁹ emigracij odvisna od spleta mnogih okoliščin, tako osebnih kot družbenih, doma in v tujini. Prevladujejo predvsem ekonomski (večja možnost zaposlitve, razlike med zaslužkom doma in v tujini) in družbeno-politični razlogi (družinske razmere, utesnjeno patriarhalno okolje, beg pred služenjem vojaškega roka idr.), ki skozi celotno obdobje sledijo gospodarskemu in političnemu razvoju v državah priselitve. V domačem okolju je prebivalstvu s propadanjem dejavnosti²⁰ in posledično revščino primanjkovalo življenjskih možnosti. Prevladovala je izselitev prebivalstva iz najbolj zaostalih področij Slovenije (Dolenjska, Prekmurje) (Peternel, 2003, str. 25-29).

Domnevam, da so ljudje zaznavali razlike in se na podlagi pripovedovanj, predstav, radovednosti, svojega slabega gmotnega in drugačnega stanja ter pričakovanj o možnostih na tujem, odločali za preselitev iz izvorne države v drugo državo, zlasti v države zahodne Evrope ter severne in južne Amerike.

Izrazita je krepka odzivnost prebivalcev Slovenije²¹ na splošne migracijske tokove v Evropi (glej Tab. 1, na str. 10). Iz območja takratne Slovenije je, relativno gledano, peljal močnejši odselitveni tok kot iz Nemčije ali Anglije, primerljiv pa je z norveškim, švedskim, škotskim,

¹⁸ Ekonomske, socialne, družbene, politične.

¹⁹ 1. val: čas Avstro-Ogrske, 2. val: čas med obema vojnama, 3. val: po drugi svetovni vojni (Peternel, 2003, str. 26).

²⁰ Domače obrti, prevoznništva, rudarstva, kmečke trgovine.

²¹ Predvsem iz najbolj zaostalih področij Slovenije (Peternel, 2003, str. 28).

portugalskim in italijanskim. Po podatkih je slovenski relativni neto selitveni odliv v tujino v obdobju 1841-1940 zaostajal le za irskim (Malačič, 2003, str. 180, 181).

Tabela 1: Povprečne letne neto zunanje migracije v evropskih državah z največjo emigracijo v obdobju 1841-1940 (na 100.000 prebivalcev)

<i>Obdobje</i>	1841- 1850	1851- 1860	1861- 1870	1871- 1880	1881- 1890	1891- 1890	1901- 1910	1911- 1920	1921- 1930	1931- 1940
Irska	-2097	-1939	-1479	-1307	-1552	-1067	*698	*453	-727	29
Norveška	-92	-189	-509	-395	-971	-272	*833	*248	-252	*192
Nemčija	-173	-250	-246	-162	-280	-69	-179	*32	43	128
V. Britanija	-569	-608	-394	-300	-442	-150	-354	-248	-238	40
Italija			-88	-97	-288	-455	-606	-271	-294	-37
Slovenija		-370	-270	-210	-380	-590	-640	-420	-460	-440

* *Vrednosti kažejo samo emigracijo.*

Vir: Malačič, 2003, str. 180.

Po drugi svetovni vojni je prišlo do sprememb v zvezi s slovenskimi zunanji migracijami (glej Tab. 2, na str. 10). Za razliko od obdobja druge svetovne vojne in časa tik po njej, ki so ga zaznamovali znatni tokovi ilegalne politične emigracije, je Slovenija postala država imigracije na račun medrepubliških migracij znotraj tedanje državne ureditve (Malačič, 2003, str. 181). Ne smemo pa vztrajati, da niso bili vzroki ilegalnih emigracij tudi ekonomske narave, zlasti v času poznih štiridesetih in zgodnjih petdesetih let (Peternel, 2003, str. 31, 32).

Tabela 2: Meddržavne selitve prebivalstva Slovenije v obdobju 1961-2004

Obdobja	Meddržavne selitve		
	priseljani	odseljeni	selitveni prirast
1961-1965	8.527	5.874	2.654
1966-1971	8.037	5.688	2.350
1972-1976	9.951	4.752	5.199
1977-1981	12.649	6.051	6.598
1982-1986	9.551	5.755	3.796
1987-1991	7.315	5.382	1.933
1992-1996	4.700	2.516	2.184
1997-2001	6.284	4.628	1.656
2002-2004	9.528	7.135	2.756

Vir: Statistični letopis Republike Slovenije 2005, 2006, str. 90; Prebivalstvo Slovenije 2001, 2003, tabela 23.

Zunanje migracije so bile v obdobju od 1945-1990 v določeni meri v domeni politike takratne države. Selitveni prirast prebivalstva iz naslova zunanjih migracij je bil vseskozi pozitiven. V obdobju 1961-2004 se je gibal med 2.000 in 6.500, z najvišjimi vrednostmi v sedemdesetih letih 20. stoletja. Izrazitemu prirastu so botrovale migracije iz ostalih območij takratne SFRJ. Do konca osemdesetih let je nato selitveni prirast zunanjih migracij padel na tretjino prirasta

iz sedemdesetih let in se gibal na nivoju okoli 2.900. Po osamosvojitvi Slovenije ni čutili večjih sprememb selitvenega prirasta zunanjih migracij (2.200 ljudi) glede na obdobje osemdesetih let in tako je tudi v obdobju 1991-2004 Slovenija ostala privlačna za tuje migrante in ostala imigracijska država (glej Tab. 2, na str. 10). Kljub temu pa je Slovenija v določenih letih (1991, 1992, 1998) imela negativen selitveni prirast.

V zadnjem desetletju Slovenija v evropskem merilu ni imela večje vloge pri mednarodnih selitvah. Relativna primerjava²² kaže, da je Slovenija na repu »privlačnosti« držav glede na ostale članice Evropske unije. V Sloveniji imamo pozitiven in relativno stabilen prirast zunanjih migracij. Najvišji pozitivni selitveni prirast so imele Ciper, Španija, Luksemburg in Irska, najvišji negativni prirast pa Poljska (Poročilo o razvoju 2006, 2006, str. 109).

4.2 Notranje migracije v obdobju 1961-2004

Glede na podatke o notranjih selitvah prebivalstva²³ za obdobje 1961-2004 v Sloveniji ugotavljam, da so se od začetnega obdobja (1961-1965), ko so znašale povprečno 73.000, skozi celotno opazovano obdobje zlagoma padale in v zadnjem obdobju znašale letno le dobrih štirideset odstotkov notranjih migracij prebivalstva začetnega obdobja (glej Tab. 3, na str. 11).

Tabela 3: Meddržavne in notranje selitve prebivalstva Slovenije v obdobju 1961-2004

Obdobja	Notranje selitve
1961-1965	72.708
1966-1971	56.046
1972-1976	58.655
1977-1981	54.746
1982-1986	50.026
1987-1991	38.723
1992-1996	32.710
1997-2001	30.136
2002-2004	30.976

Vir: Statistični letopis Republike Slovenije 2005, 2006, str. 90;
Prebivalstvo Slovenije 2001, 2003, tabela 23.

Razviden je trend upadanja notranjih migracij v Sloveniji. Med vzroke za občutno večje številke v začetnem obdobju opazovanja lahko navedem povečano notranje preseljevanje

²² Razmerje selitvenega prirasta na 1000 prebivalcev.

²³ Za notranjo selitev se šteje sprememba naselja stalnega bivališča na območju Republike Slovenije. Podatki za celotno obdobje niso v celoti primerljivi: A) do konca 1991 so v podatkih upoštevane selitve državljanov SFR Jugoslavije v Sloveniji, po letu 1992 so upoštevane samo selitve državljanov RS. B) v obravnavanem obdobju je prihajalo do sprememb v teritorialni razdelitvi.

zaradi pospešene urbanizacije, razvoja industrijskih središč, agrarne politike, odprtja novih delovnih mest v mestih in drugih razlogov.

V obdobju po drugi svetovni vojni pride na eni strani do emigracije zaradi nezadovoljstva dela prebivalstva s politično-ekonomskimi, v petdesetih pa predvsem z ekonomskimi okoliščinami v državi. Po drugi strani pa se ljudje znotraj območja Slovenije premikajo proti mestom, v industrializirane centre in povečujejo dnevno-delovno mobilnost in s tem notranje migrirajo proti boljšim možnostim za zaslužek in življenje. Kaže se zavest slovenskega človeka o možnostih in trendih za izboljševanje svoje blaginje izven ožjega prebivanja in se je v ta namen voljan seliti.

4.3 Sklep o odzivnosti prebivalstva Slovenije

Tekom podpoglavij 4.1 in 4.2 je beseda tekla o dokazih odzivnosti in sposobnosti slovenskega življa za povečano mobilnost v času od sredine devetnajstega stoletja do danes. Prihajam do domneve, da so obravnavana obdobja ponujala različne ekonomske, politične in s tem tudi družbeno-socialne preplete okoliščin, ki so omogočali vzpostavitev dejavnikov vzpodbujanja migracij.

Narod, oziroma prebivalstvo, se oblikuje tekom svoje zgodovine. Danes se prebivalstvo Slovenije razlikuje od prebivalstva v preteklosti, vendar živi na istih prostorih. Opisano obnašanje v zvezi z migracijami (od sredine 19. stoletja do današnjih dni) ne utemeljuje preteklosti kot pravila obnašanja prebivalstva v sedanjosti ali celo prihodnosti. Potrebno in zanimivo pa je poznati gibanja in okoliščine migracij, za postavitev in utemeljevanje trenutnega stanja mobilnosti prebivalstva Slovenije v širši kontekst.

Tako v obdobju pred drugo svetovno vojno, ko izpostavljam zunanje migracije, kot tudi v prvih desetletjih po drugi svetovni vojni, ko so v ospredju notranje migracije, obstajajo močni tokovi preseljevanja prebivalstva Slovenije. Značilnost naroda je odzivnost, vendar mora imeti močne razloge.

5 Ekonomski položaj statističnih regij v Republiki Sloveniji

5.1 Statistične regije v Sloveniji

Pojem statistična regija se je v Sloveniji začel uporabljati po reformi lokalne samouprave v letu 1995. Po letu 2000 je Vlada RS sprejela Uredbo o standardni klasifikaciji teritorialnih enot – SKTE²⁴, ki se uporablja kot obvezen nacionalni standard na različnih teritorialnih ravneh. Členitev na statistične regije nastopi pri nivoju SKTE 3, ki je namenjen izkazovanju evropsko primerljivih podatkov. Meje občin posamezne statistične regije so postale regionalne meje. Osnovni namen Klasifikacije statističnih teritorialnih enot je bil določiti

²⁴ SKTE (Standardna klasifikacija teritorialnih enot) = NUTS (Nomenclature of Statistical Territorial Units).

skladen sistem za delitev evropskega ozemlja kot osnova za oblikovanje regionalnih statistik Evropske unije.

V letu 2000 se je spremenil obseg dveh statističnih regij: iz dotedanje Osrednjeslovenske statistične regije je bil izločen njen južni del (občine: Ribnica, Kočevje, Kostel, Sodražica, Loški Potok, Osilnica) in bil pripojen dotedanji Dolenjski statistični regiji, ki je dobila novo ime – Jugovzhodna Slovenija. V tem smislu je potrebno upoštevati, da se podatki o medregionalnih migracijah in bruto plačah na zaposlenega nanašajo na tisto teritorialno ureditev, ki je veljala v času, na katerega se podatki nanašajo. Podatki za bruto domači proizvod in registrirano stopnjo brezposelnosti pa so pridobljeni iz virov, kjer so podatki že preračunani na nivo teritorialne členitve po letu 2000 za celotno opazovano obdobje. Omenjene posebnosti v zvezi s teritorialno razdelitvijo Slovenije veljajo za vse uporabljene podatke v nadaljevanju.

Slovenija ima na nivoju SKTE 3 12 statističnih regij: Gorenjsko, Goriško, Jugovzhodno Slovenijo, Koroško, Notranjsko-kraško, Obalno-kraško, Osrednjeslovensko, Podravsko, Pomursko, Savinjsko, Spodnjeposavsko in Zasavsko.

Največje po površini (glej Tab 2, Priloga na str. 1) so bile leta 2004 Jugovzhodna Slovenija, Osrednjeslovenska in Savinjska, med najmanjše pa spadajo Zasavska, Spodnjeposavska in Koroška. Glede na število prebivalcev je največja Osrednjeslovenska, sledita ji Podravska in Savinjska, medtem ko imajo najmanjši delež prebivalstva Zasavska, Notranjsko-kraška in Spodnjeposavska regija.

5.2 Bruto domači proizvod na prebivalca

S kazalnikom bruto domačega proizvoda (BDP), ki kaže rezultate ekonomske aktivnosti se pogosto ocenjuje gospodarska razvitost teritorialnih enot. Za primerljivost ekonomske moči dveh ali več regij uporabimo BDP na prebivalca. Potrebno pa je upoštevati mesto dela in mesto bivanja, ki se (npr. pri dnevnikih migrantih) razlikujeta in vplivata na razliko v višini BDP na prebivalca in kupne moči v regiji bivanja dnevnikih migrantov. Primerjava BDP med teritorialnimi enotami prinaša tudi tri osnovne težave: razlike v opredelitvi BDP, vrednosti v nacionalnem denarju in ravni cen med posameznimi enotami (Pečar, 2005, str. 29). Uporabljeni podatki o BDP so izračunani po novi metodologiji²⁵, ki je bila vpeljana zaradi uskladitve z Evropskim sistemom računov 1995 (ESA 95) in so primerljivi za celotno obdobje 1995–2003.

V letu 2003 je (glej Tab. 16, Priloga na str. 9) Osrednjeslovenska regija ustvarila dobro tretjino (35,7%) celotnega slovenskega BDP, kar je več kot v osmih regijah z najmanjšim BDP skupaj (31,0%). Osrednjeslovenska in Podravska združeni ustvarita skoraj polovico slovenskega BDP (49%).

²⁵ PMSFP (posredno merjene storitev finančnega posredništva).

Tabela 4: Bruto domači proizvod na prebivalca v Sloveniji po letih

	v EUR		Indeksi (Slovenija = 100)		
	1995	2003	1995	2003	Razlika 2003-1995
Gorenjska	7.003	10.830	88,6	86,9	-1,7
Goriška	7.669	11.892	97,1	95,4	-1,6
Jugovzhodna Slovenija	7.109	11.234	90,0	90,2	0,2
Koroška	6.268	9.723	79,3	78,0	-1,3
Notranjsko-kraška	6.037	9.523	76,4	76,4	0,0
Obalno-kraška	8.563	12.882	108,4	103,4	-5,0
Osrednjeslovenska	10.834	17.954	137,1	144,1	7,0
Podravska	6.467	10.382	81,8	83,3	1,5
Pomurska	6.138	8.535	77,7	68,5	-9,2
Savinjska	7.417	11.062	93,9	88,8	-5,1
Spodnjeposavska	6.598	9.961	83,5	79,9	-3,6
Zasavska	6.602	8.937	83,6	71,7	-11,8
Slovenija	7.902	12.461	100,0	100,0	0,0

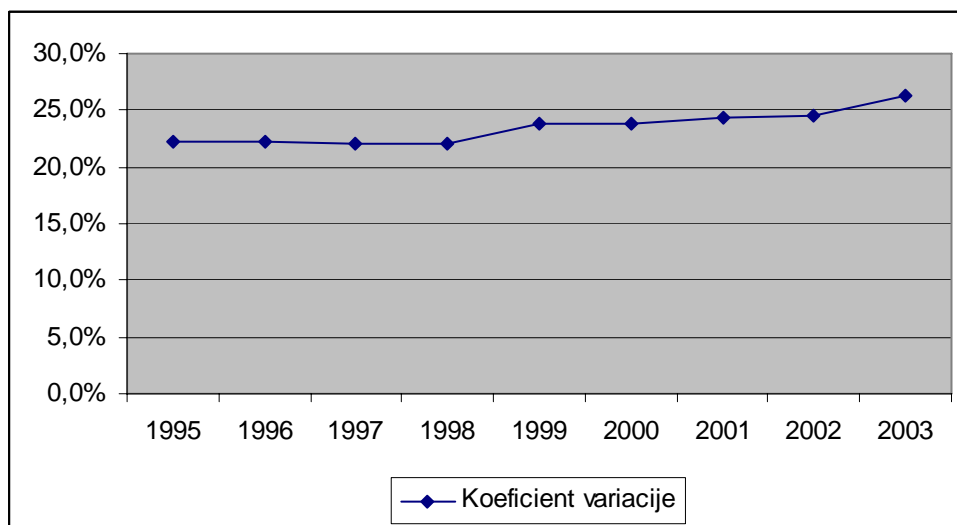
Vir: Podatki iz Tabel 16, 17 v Prilogi.

Gospodarsko najbolj razvita (Osrednjeslovenska) in najmanj razvita (Pomurska) sta bili v letu 2003 po višini BDP na prebivalca v razmerju 2,1:1 (glej Tab. 4, na str. 14). Oceno o napredovanju oziroma nazadovanju regij v obdobju opazovanja, sodim po podatkih o razliki med doseganjem slovenskega povprečja BDP na prebivalca s pomočjo indeksov posameznih regij v končnem in začetnem obdobju. Regije, ki se jim je položaj glede na slovensko povprečje izboljšal so Osrednjeslovenska, Podravska in Jugovzhodna Slovenija. Položaj Notranjsko-kraške je ostal nespremenjen, položaj ostalih regij pa se je poslabšal.

Sklepam, da je rast BDP na prebivalca najbolj presegala slovensko povprečje v Osrednjeslovenski regiji. V obdobju opazovanja (1995-2003) je najbolj zaskrbljujoče zaostajanje Zasavske (-11,8 odstotnih točk) in Pomurske (-9,2 odstotnih točk), kar dejansko pomeni večanje zaostanka za slovenskim povprečjem. Najmanj razvite slovenske regije, ki ne dosegajo 80% slovenskega povprečja, svojega razvojnega zaostanka ne zmanjšujejo. Celo povečujejo ga in najbolj prav najmanj razviti: Pomurska in Zasavska.

Za merjenje medregionalnih razlik se pogosto uporablja koeficient variacije (glej Sliko 1, na str. 15), ki je za uporabo na nivoju slovenskih regij popravljen z velikostjo regij, za katere sem upošteval delež prebivalstva regije glede na celotno prebivalstvo Slovenije. Razlike v Sloveniji so se v letu 2003 glede na leto 1997 povečale za 4 odstotne točke. V zadnjem letu opazovanja je koeficient variacije znašal 26,3%, kar kaže na počasno poglobljanje medregionalnih razlik v Sloveniji.

Slika 1: Koeficienti variacije regionalnega BDP na prebivalca 1995-2003

Vir: Podatki iz Tabele 17.

Strategija razvoja Slovenije (2005) govori, da se v primerjavi z ostalimi državami medregionalne razlike povečujejo bistveno počasneje kot v večini drugih tranzicijskih državah. Podobno ugotavlja o medregionalnih razlikah v drugih državah EU Pečar (2005, str. 35-38), in sicer s primerjavo BDP na prebivalca v najboljši in najslabši regiji (na ravni NUTS 2) v posamezni državi. V letu 2001 je bil BDP na prebivalca več kot dvakrat višji od najnižjega, kar v 12 od 19 analiziranih držav; največje razlike beležijo v Veliki Britaniji (najrazvitejša regija ima 4,4-krat višji BDP p.c. kot regija z najnižjo vrednostjo), v Belgiji pa je v najrazvitejši regij 3,1-krat višji kot v regiji z najnižjo vrednostjo. V skupini z zmernimi medregionalnimi neenakostmi (razlika med ekstremnima vrednostma okoli 2) je tudi Slovenija (leto 2003) in praviloma le članice »bivše EU 15« (Švedska, Irska) in Bolgarija.

5.3 Brezposelnost

Stopnja brezposelnosti je definirana kot delež brezposelnih oseb v celotnem aktivnem prebivalstvu. Uporabljam podatke o registrirani stopnji brezposelnosti, kjer se šteje kot aktivno prebivalstvo delovno aktivno prebivalstvo in brezposelne. Podatki o kazalcu so na voljo mesečno in po različnih teritorialnih enotah (občine, upravne enote, statistične regije), a so mednarodno neprimerljivi. Mednarodno primerljiva je anketna²⁶ stopnja brezposelnosti, ki je v skladu z definicijo Mednarodne organizacije dela²⁷. Anketa temelji na statističnem vzorcu, ocena pa je pri sedmih slovenskih regijah nezanesljiva, kar onemogoča zanesljivo uporabo podatkov o brezposelnosti na ravni regij (Pečar, 2005, str. 41).

V opazovanem obdobju od 1997 do 2004 je značilno upadanje registrirane stopnje brezposelnosti v Sloveniji, vendar je po regijah padec različen (glej Tab. 14, Priloga na str. 8). Najvišje stopnje registrirane brezposelnosti so v zadnjem letu obravnave imele Pomurska,

²⁶ Anketa od delovni sili – ADS.

²⁷ ILO – International Labour Organisation.

Zasavska in Podravska, najnižjo pa Goriška ter Gorenjska in Osrednjeslovenska regija. Največje zmanjšanje v odstotnih točkah med začetnim in končnim letom je bilo zaznati v Podravske, JV Sloveniji in Gorenjski, medtem ko je na ravni države brezposelnost upadla za 3,8 odstotnih točk. Najmanjše znižanje stopnje registrirane brezposelnosti v odstotnih točkah sta doživeli Pomurska in Koroška.

Tabela 5: Stopnja registrirane brezposelnosti v slovenskih statističnih regijah in letih

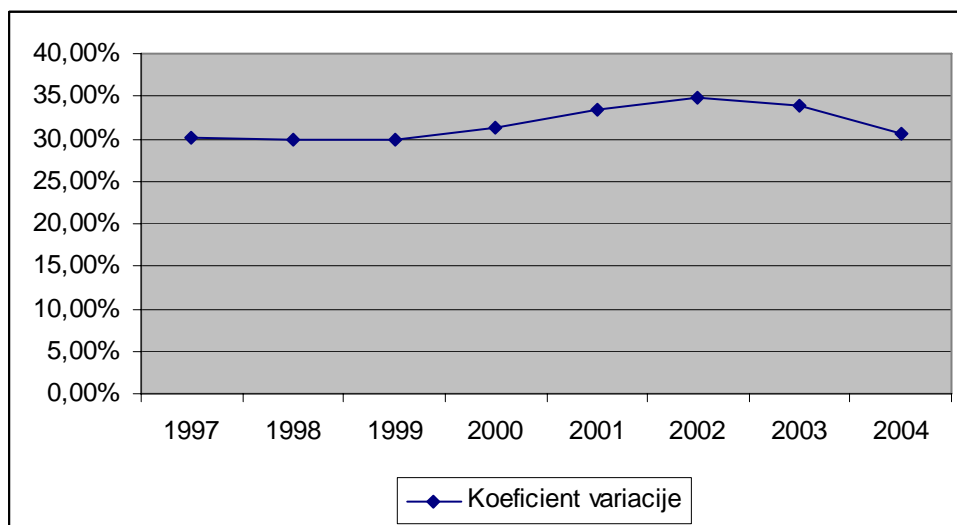
	V odstotkih		Indeksi (Slovenija = 100)		Razlika 2004-1997
	1997	2004	1997	2004	
Gorenjska	12,0	7,8	83,3	73,5	-9,8
Goriška	9,6	6,9	66,6	65,0	-1,6
Jugovzhodna Slovenija	14,0	8,5	97,2	80,1	-17,1
Koroška	13,0	11,7	90,2	110,3	20,0
Notranjsko-kraška	12,0	8,3	83,3	78,2	-5,1
Obalno-kraška	11,0	8,1	76,4	76,3	0,0
Osrednjeslovenska	10,2	7,8	70,8	73,5	2,7
Podravska	22,4	14,6	155,5	137,6	-17,9
Pomurska	17,8	16,8	123,6	158,3	34,8
Savinjska	16,1	12,9	111,8	121,6	9,8
Spodnjeposavska	16,4	13,0	113,8	122,5	8,7
Zasavska	17,9	14,9	124,2	140,4	16,2
Slovenija	14,4	10,6	100	100	0

Vir: Podatki iz Tabel 14, 15 v Prilogi.

Primerjava brezposelnosti posameznih regij glede na slovensko povprečje nam slikovito prikaže povečanje ali zmanjšanje stopnje brezposelnosti (glej Tab. 5, na str. 16). Pomurska regija je povečala svojo registrirano stopnjo brezposelnosti v letu 2004 glede na leto 1997 iz 23,6 odstotnega preseganja slovenskega povprečja na 58,3 odstotno, Koroška regija pa je iz zaostajanja za slovenskim povprečjem (indeks 90,2) svoj zaostanek povečala za 20,1 odstotnih točk in v zadnjem obdobju opazovanja njena stopnja registrirane brezposelnosti presega slovensko za 10,3 odstotka. Podobno velja še za Zasavsko, Savinjsko in Spodnjeposavsko, ki so povečale svoj zaostanek za povprečjem brezposelnosti v Sloveniji. Ostale regije so svoj položaj glede brezposelnosti izboljševale. V Osrednjeslovenski, Obalno-kraški in Goriški regiji so se stopnje regionalne brezposelnosti gibale približno v skladu z gibanjem stopnje na ravni celotne Slovenije. Notranjsko-kraška, Gorenjska, predvsem pa JV Slovenija in Podravska (brezposelnost še vedno presega slovensko povprečje za 37,6%) so svoje stopnje brezposelnosti zniževale hitreje, kot se je zniževala brezposelnost na državni ravni.

Zanimiv pokazatelj medregionalnih razlik je merilo socialne kohezije, ki ga merimo s koeficientom variacije regionalne brezposelnosti, popravljenim z velikostjo regij (glej Sliko 2, na str. 17). V letu 2004 je znašal 30,67% in se je glede na izhodiščno leto (1997) povečal za 0,45 odstotne točke, oziroma za odstotek in pol. Po upadanju v letih 1998 in 1999 je začel naraščati in dosegel najvišjo vrednost v letu 2002, nato pa padal do leta 2004. V primeru nadaljevanja gibanja kazalca v podobni smeri (kot od leta 2002 dalje) lahko pričakujemo zniževanje medregionalnih neenakosti na področju brezposelnosti.

Slika 2: Koeficienti variacije regionalnih stopnje registrirane brezposelnosti v Sloveniji 1997-2004

Vir: Regije 2005 - izbrani socio-ekonomski kazalniki po regijah, 2005, str. 42; Lastni izračuni.

5.4 Bruto plače

Osnovni kazalnik za ugotavljanje ekonomske moči prebivalstva je osnova za dohodnino na prebivalca, ker zajema vse obdavčljive dohodke prebivalstva brez olajšav. Osnovo za dohodnino se prikazuje za tisto teritorialno enoto, kjer ima prebivalec stalno prebivališče. Tako so podatki na voljo na ravni statističnih regij. Ker so pretežni vir osnove za dohodnino plače, je ustrezen kazalec tudi bruto plača na zaposlenega (Pečar, 2005, str. 71).

Bruto plače na zaposlenega so bile v obdobju 1998-2004 v Sloveniji najvišje v Osrednjeslovenski in Obalno-kraški regiji, ki tudi edini presegata slovensko povprečje. Najnižje pa so v Pomurski, Koroški, Notranjsko-kraški in Spodnjeposavski regiji (glej Tab. 12, Priloga na str. 7).

V obdobju 1998-2004 so bruto plače posameznih regij, glede na povprečje Slovenije (glej Tab. 6, na str. 18), večinoma ostale nespremenjene. Najizraziteje se je glede na slovensko povprečje bruto plač kazalec znižal v JV Sloveniji, Obalno-kraški in Pomurski regiji, kjer so plače v obdobju rasle počasneje kot v drugih regijah. Povečanje bruto plač na zaposlenega (glede na slovensko povprečje) je bilo manj občutno kot znižanje – najbolj pa so se povišale v Spodnjeposavski, Osrednjeslovenski in Koroški regiji.

Razmerje med najvišjo in najnižjo bruto plačo je v zadnjem letu opazovanja znašalo 1,39:1, preko obdobja pa se je povečevalo (v letu 1998: 1,33:1), vendar ne dramatično. Podobno lahko razberemo tudi iz koeficientov variacije bruto plače v posameznih letih. Kazalnik sicer narašča, a je v sedmih opazovanih letih pridobil le slabo odstotno točko (0,85 odstotne točke) in v letu 2004 znašal 10,61% (glej Sliko 3, na str. 18), kar pomeni, da je standardni odklon

bruto plač na zaposlenega v slovenskih regijah predstavljal dobro desetino povprečja bruto plač na zaposlenega v slovenskih regijah v istem letu.

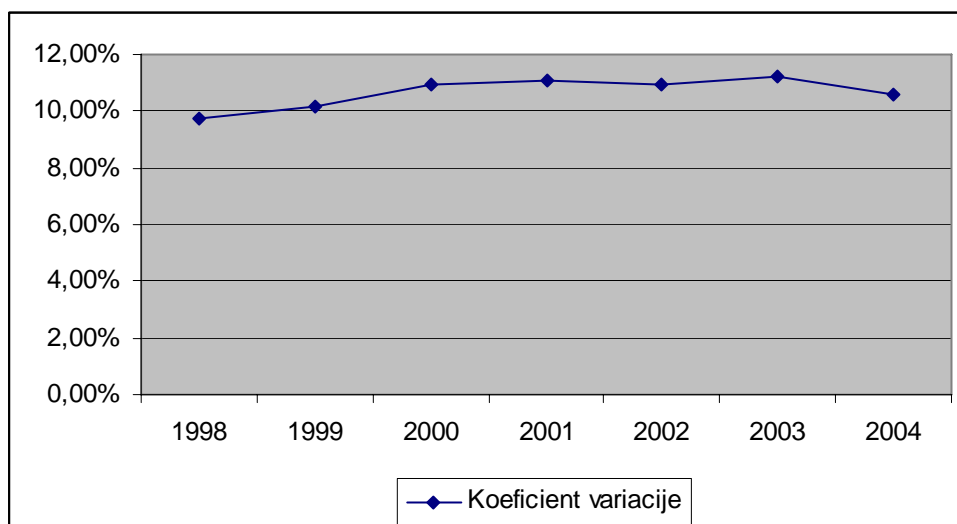
Tabela 6: Bruto plače na zaposlenega v slovenskih statističnih regijah in letih

	v SIT		Indeksi (Slovenija = 100)		Razlika 2004-1998
	1998	2004	1998	2004	
Gorenjska	150.642	256.334	95,3	95,8	0,50
Goriška	160.315	262.965	101,4	98,3	-3,14
JV Slovenija	155.102	249.674	98,1	93,3	-4,81
Koroška	134.990	232.131	85,4	86,8	1,36
Notranjsko-kraška	142.979	239.791	90,5	89,6	-0,84
Obalno-kraška	165.466	269.308	104,7	100,6	-4,03
Osrednjeslovenska	179.712	307.934	113,7	115,1	1,39
Podravska	147.308	247.809	93,2	92,6	-0,58
Pomurska	137.402	221.851	86,9	82,9	-4,01
Savinjska	143.792	244.165	91,0	91,3	0,28
Spodnjeposavska	139.543	241.028	88,3	90,1	1,80
Zasavska	147.787	249.022	93,5	93,1	-0,43
Slovenija	158.069	267.571	100,0	100,0	0,00

Vir: Podatki iz Tabel 12, 13 v Prilogi.

Razlike med statističnimi regijami v višini bruto plače obstajajo, vendar so relativno majhne in so v opazovanem obdobju od 1998 do 2004 naraščale zelo počasi.

Slika 3: Koefficient variacije regionalnih plač na zaposlenega v Sloveniji 1998-2004

Vir: Podatki iz Tabele 12 v Prilogi.

5.5 Neekonomske kategorije

Pri proučevanju medregionalnih migracij velja opozoriti tudi na neekonomske dejavnike, saj so s svojo vlogo pri migracijskih odločitvah pomembne. Na podlagi podatkov Popisa prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj v Republiki Sloveniji (leta 2002) se na medregionalni ravni prebivalstvo seli tudi zaradi spremembe zakonskega stanu (porok) in prebivališča. V nekaterih drugih državah (Belgija, Rusija) pa ima pomemben vpliv tudi geografska lega regije. Nadalje pa so pomembne tudi izobrazbena struktura prebivalstva, razlike med kulturami regij, razvitost in kvaliteta javnih storitev, politična usmeritev in drugi dejavniki.

6 Medregionalne migracije prebivalstva v Sloveniji (1997-2004)

Poglavje analizira mobilnost in posledice medregionalnih migracij v Sloveniji in ugotavlja povezave z neenakostmi posameznih opazovanih ekonomskih kategorij v statističnih regijah.

6.1 Medregionalne migracije prebivalstva

Medregionalna selitev prebivalstva v Sloveniji je notranja selitev med regijami, pri kateri se spremeni kraj stalnega prebivališča državljan Republike Slovenije med dvema regijama. Pri razlagi in ugotovitvah je potrebno upoštevati statistične definicije v zvezi s prebivalstvom in selitvami Statističnega urada Republike Slovenije. Na kvaliteto zajema in pojasnjevalno moč podatkov vpliva doslednost državljanov, da svojo selitev prijavijo ustreznemu državnemu organu, ker dejanska in formalna selitev pogosto ne potekata istočasno. Začasno prebivališče je možno podaljševati, vmes pa je že pridobilo trajni značaj, kar v statistiki ni zavedeno (formalno evidentiranje selitve zaradi osebnih koristi) (Bevc, Zupančič, Lukšič-Hacin, 2004, str. 11).

6.1.1 Obseg medregionalnih migracij prebivalstva

Podatki Popisa prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj (v letu 2002) govorijo o skoraj polovici prebivalstva Slovenije, ki je vsaj enkrat v življenju zamenjala naselje stalnega bivališča in dobri desetini, ki se je vsaj enkrat preselila iz druge statistične regije (glej Tab. 4, Priloga na str. 3).

Sicer so notranje selitve po podatkih selitvene statistike Centralnega registra prebivalstva, v obdobju od 1997 do 2004 letno v povprečju znašale 30.451 migrantov; pri čemer je pojav v porastu, z vrhom v letu 2002 (glej Tab. 7, na str. 20). Delež notranjih migrantov v prebivalstvu Slovenije je v istem obdobju na letnem nivoju v povprečju znašal 1,53% (glej Tab. 6, Priloga na str. 4). Pomenljivo je povečevanje števila selitev med občinami in zmanjševanje števila selitev med naselji v občinah, kar govori o povečanju migracij na daljše razdalje.

Med regijami se je na letni ravni preselila slaba petina notranjih migrantov oziroma slaba tretjina odstotka prebivalstva Slovenije (glej Tab. 6, Priloga na str. 4). Delež medregionalnih

migracij glede na celotno prebivalstvo na letni ravni počasi narašča skozi celotno opazovano obdobje, prav tako tudi v absolutnem smislu, kjer je najvišja vrednost dosežena prav v zadnjem letu opazovanja (2004).

Tabela 7: Notranje selitve prebivalstva v Sloveniji, 1997-2004

Leto	Skupaj	Selitve med občinami	Selitve med naselji v občinah	Medregionalne selitve
1997	29.313	18.029	11.284	5.678
1998	30.110	18.727	11.383	5.856
1999	30.509	20.176	10.333	5.958
2000	29.781	19.674	10.107	5.867
2001	30.967	20.450	10.517	6.364
2002	34.868	22.259	12.609	6.575
2003	27.844	19.201	8.643	6.298
2004	30.215	20.657	9.558	6.595
Povprečje 97-04	30.451	19.897	10.554	6.149

Vir: Statistični letopis Republike Slovenije 2005, 2006, str. 91, 538; Statistični letopis Republike Slovenije 2004, 2005, str. 92, 565; Statistični letopis Republike Slovenije 2003, 2004, str. 91, 543; Statistični letopis Republike Slovenije 2002, 2003, str. 103, 553; Statistični letopis Republike Slovenije 2001, 2002, str. 103, 555; Statistični letopis Republike Slovenije 2000, 2001, str. 105, 544; Statistični letopis Republike Slovenije 1999, 2000, str. 99, 520; Statistični letopis Republike Slovenije 1998, 1999, str. 102, 532.

6.1.2 Smer medregionalnih migracij

Medregionalne migracije potekajo v največji meri med teritorialno sosednjimi regijami. Zgoščanje priseljevanja je opaziti v Osrednjeslovenski regiji, ki je privlačna za vse medregionalne migrante v Sloveniji. Relativno se v osrednjo Slovenijo najpogosteje preseljujejo Zasavci in Gorenjci, najmanj pa Podravci in Pomurci.

Največji delež priselitev in odselitev je v celotnem obdobju odpadlo na Osrednjeslovensko regijo (glej Tab. 8, Priloga na str. 5), v katero se priseljujejo iz vseh regij – največ iz Gorenjske, Jugovzhodne Slovenije, Savinjske in Podravske. Najbolj skoncentriran (tričetrtinski) delež odselitev vodi iz Gorenjske v Osrednjeslovensko regijo. Med nesosednjimi regijami pa je tok v Osrednjeslovensko regijo najizrazitejši in priča o edinem nadregionalnem središču Slovenije, deloma velja podobno za Savinjsko regijo, vendar le iz smeri Pomurja.

Tabela 8: Hipotetična razdelitev Slovenije s pregledom deležev odselitev v obdobju 1997-2004

	Regija priselitve		Skupaj	
	Vzhodna	Zahodna		
Regija odselitve	Vzhodna	50%	50%	100%
	Zahodna	18%	82%	100%

Vir: Podatki iz Tabele 8 v Prilogi.

Pozornost in skrb zbuja splošni tok medregionalnih migracij prebivalstva od severovzhoda proti osrednji Sloveniji, ki je sicer cilj za vse medregionalne migrante iz vse Slovenije. Od Osrednjeslovenske regije in drugih regij (Gorenjska, Goriška, Obalno-kraška, Notranjsko-kraška in JV Slovenija), ki ležijo severno, zahodno in južno od Osrednjeslovenske, pa vodijo izredno šibki tokovi nazaj proti severovzhodu (glej Tab. 7, 8, Priloga na str. 4, 5).

Na tem mestu bi opozoril na obstoj »nevidne meje« ali ločnice medregionalnih migracij v Sloveniji, ki poteka vzdolž vzhodnih meja Osrednjeslovenske, Zasavske in Spodnjeposavske regije in zadeva preseljevanje iz zahodnega dela te »meje« na vzhod (glej Tab. 8, na str. 21). V prid temu dejstvu so podatki o medregionalnih migracijah za obdobje 1997-2004: štiri regije vzhodno od meje (Savinjska, Koroška, Podravska in Pomurska) so v povprečju predstavljale 39% prebivalstva, pritegnile pa so 18% medregionalnih migrantov iz regij zahodno od meje, medtem ko je 50 % migrantov iz vzhoda odšlo na zahod. Prav tako delež medregionalnih migracij med sosednjimi regijami (delež odseljenih iz regije v prebivalstvu odselitvene regije), ki se držijo meje (Osrednjeslovenska, Zasavska, Spodnjeposavska, Savinjska), ni pri nobeni regiji zahodno od meje prevladujoče usmerjen na območje vzhodno od meje medregionalnih migracij, temveč na področje zahodno od nje. Podobno priča primerjava deležev priseljenih in deležev prebivalstva v regijah. Skupina zahodno od ugotovljene meje, z izjemo Goriške, pritegne več migrantov kot znaša delež prebivalstva posamezne regije v celotnem prebivalstvu Slovenije, skupina »vzhodnih regij« pa dosledno pritegne manj selivcev.

Krepitev tovrstnih tokov in posledičnega postopnega praznjenja severovzhoda Slovenije ima lahko občutne posledice za izobrazbeno strukturo prebivalstva, proizvodne sposobnosti gospodarstva in drugo.

6.1.3 Mobilnost prebivalstva regij

Po podatkih je skozi celotno obdobje najbolj mobilno prebivalstvo²⁸ Zasavske, Notranjsko-kraške ter ostalih regij »zahodno od meje«, z izjemo Goriške. Opazna je nizka mobilnost prebivalstva Podravske, Goriške, Pomurske, Koroške in Savinjske regije (Vzhodne + Goriška), kar je v skladu z ugotovitvami o smeri medregionalnih migracij (glej Tab. 9, na str. 22).

²⁸ Splošna mobilnost prebivalstva, merjena z deležem bruto migracijskih tokov v celotni populaciji (glej Tab. 23, Priloga na str. 12), (Več: Huber, 2005, str. 4).

Največ prirasta prebivalstva so s selitvami med regijami relativno imele Obalno-kraška, Notranjsko-kraška ter Jugovzhodna Slovenija, medtem ko so največji delež prebivalstva izgubile Koroška, Goriška, Pomurska in Savinjska regija. Ostale regije so imele v opazovanem obdobju relativno uravnotežene medregionalne migracijske tokove (glej Tab. 9, na str. 22).

Tabela 9: Prirast prebivalstva zaradi medregionalnih migracij in mobilnost prebivalstva v slovenskih statističnih regijah v letih 1997-2004

	Prirast 1997-2004	Povprečje deležev bruto migracijskih tokov glede na prebivalstvo regije 1997-2004
Koroška	-8,49	0,26%
Zasavska	-5,00	0,48%
Goriška	-4,28	0,21%
Pomurska	-2,95	0,24%
Savinjska	-2,75	0,26%
Gorenjska	-0,64	0,32%
Osrednjeslovenska	-0,06	0,35%
Podravska	0,10	0,20%
Spodnjeposavska	0,50	0,39%
Jugovzhodna Slovenija	4,67	0,30%
Obalno-kraška	11,26	0,36%
Notranjsko-kraška	13,69	0,46%
Slovenija	0,00	0,30%

Vir: Podatki iz Tabel 9, 10 v Prilogi.

Učinkovitost medregionalnih tokov²⁹ se je gibala zelo različno (glej Tab. 11, Priloga na str. 7). V obdobju 1997-2004 je bila najvišja v Obalno-kraški in Notranjsko-kraški zaradi relativno velikega števila priselitev, ter visoka v Koroški in Zasavski regiji zaradi relativno velikega odseljavanja. V ostalih regijah je kazalec dosegal vsaj polovico nižje vrednosti (JV Slovenija in Goriška), še nižja je odzivnost v Pomurski in Savinjski, medtem ko je daleč najnižja v Podravski regiji. Odzivnost prebivalstva je več kot štirinajstkrat višja v regiji z najvišjo vrednostjo (Notranjsko-kraška) kot v regiji z najnižjo (Podravska). Vrednosti kazalca so nizke in kažejo na relativno šibko učinkovitost medregionalnih migracij kot mehanizma zmanjševanja neenakosti med regijami v Sloveniji, kar velja predvsem za regije z razvojnim zaostankom, z izjemo Notranjsko-kraške, Koroške in Zasavske regije.

6.1.4 Dejavniki medregionalnih migracij prebivalstva v Sloveniji

Neenakosti v Sloveniji so relativno majhne, vendar se počasi povečujejo tako pri bruto plačah na zaposlenega kot pri bruto domačem proizvodu na prebivalca. Neenakosti v stopnjah brezposelnosti pa se od leta 2002 znižujejo. Iz tega naslova so vplivi na medregionalno mobilnost prebivalstva šibki, vendar se, z izjemo neenakosti v brezposelnosti, krepijo (glej Tab. 10, na str. 23). V prihodnosti lahko ob nadaljevanju sedanjih trendov pričakujemo povečanje mobilnosti prebivalstva na medregionalni ravni.

²⁹ Delež neto migracijskih tokov glede na populacijo regije (glej Tab. 23, Priloga str. 12), (več Huber, 2005, str. 5) kot mehanizma za zmanjševanje regionalnih neenakosti v brezposelnosti in dohodku.

Tabela 10: Koeficienti variacije nekaterih ekonomskih kazalnikov po letih (v %)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
BDP na prebivalca	22,0	22,0	23,8	23,8	24,3	24,5	26,3	n.p.*
Bruto plače na zaposlenega	n.p.*	9,76	10,19	10,95	11,09	10,95	11,20	10,61
Regionalna stopnja brezposelnosti	30,22	29,99	29,90	31,27	33,53	34,84	33,94	30,67

* Na voljo ni dovolj podatkov za izračun.

Vir: Podatki iz Tabel 12, 14, 17 v Prilogi.

Stopnja registrirane brezposelnosti (glej Tab. 14, Priloga na str. 8) se je v obdobju 1997-2004 med regijami zniževala neenakomerno in vzpostavljala pogoje za gibanje migrantov v regije z nižjimi stopnjami registrirane brezposelnosti. Očitno pa so regije, ki so presegle povprečje slovenske stopnje registrirane brezposelnosti (Pomurska, Podravska, Koroška, Savinjska regija) imele nizko mobilnost prebivalstva (glej Tab. 9, Priloga na str. 6). Izjema je Zasavska regija z najvišjo mobilnostjo prebivalstva v Sloveniji in visoko brezposelnostjo. Prirast prebivalstva na račun medregionalnih migracij (glej Tab. 5, 9, na str. 16, 22) je bil negativen v vseh regijah, ki so povečale svojo stopnjo registrirane brezposelnosti glede na slovensko povprečje (Pomurska, Koroška, Zasavska, Savinjska in Spodnjeposavska), izjema je le Podravska regija. Mobilnost se je znatno povečala le v Zasavski in deloma v Spodnjeposavski regiji. Zniževanje mobilnosti in brezposelnosti smo beležili v Gorenjski, Goriški, Podravski regiji. V Jugovzhodni Sloveniji in Notranjsko-kraški regiji pa so se znižale stopnje registrirane brezposelnosti, povečala pa se je mobilnost prebivalstva. Nenavadna gibanja so bila v Pomurski regiji, kjer je kljub rekordnemu povišanju brezposelnosti glede na slovensko povprečje mobilnost ostala majhna, skozi obdobje pa celo upadala.

Regije s podpovprečnim BDP na prebivalca (glej Tab. 4, na str. 14), ki so hkrati beležile največje znižanje BDP na prebivalca glede na slovensko povprečje, so imele (z izjemo Spodnjeposavske regije) negativen selitveni prirast zaradi medregionalnih migracij (glej Tab. 9, na str. 22). Podobno so imele iste regije nizko mobilnost prebivalstva (glej Tab. 9, na str. 22), pri čemer z višjo mobilnostjo izstopata Zasavska in Spodnjeposavska regija. Na drugi strani je Osrednjeslovenska regija z največjim povečevanjem prednosti pred slovenskim povprečjem v razvitosti povečala tudi svojo mobilnost. Istočasno pa je ohranila uravnotežene prilive in odlive migrantov, verjetno v znatni meri zaradi procesov suburbanizacije s selitvami na območja sosednjih regij z dobrimi možnostmi za dnevne migracije na delo nazaj proti Osrednjeslovenski regiji.

Povprečne bruto plače na zaposlenega so se v primerjavi z BDP na prebivalca in stopnjo registrirane brezposelnosti v obdobju 1998-2004 glede na slovensko povprečje spreminjale relativno malo. Večja so bila znižanja kot višanja bruto plač na zaposlenega. Jugovzhodna Slovenija in Obalno-kraška regija, ki sta imeli največji padec povprečne bruto plače na zaposlenega v primerjavi s slovenskim povprečjem, sta beležili tudi pozitiven prirast prebivalstva na račun medregionalnih migracij in visoko mobilnost prebivalstva. Pri znižanju bruto plač na zaposlenega sledita Pomurska in Goriška regija z negativnim prirastom in nizko mobilnostjo prebivalstva.

Z relativno majhnimi razlikami med regijami so v Sloveniji spodbude za medregionalne migracije majhne. Regije severovzhoda so glede na obravnavane kazalnike na splošno v slabšem položaju od ostalih regij za pritegnitev medregionalnih migrantov. Najbolj nezavidljiv položaj je v Pomurski, Zasavski in Koroški regiji, v najugodnejšem pa so Osrednjeslovenska, Obalno-kraška in Goriška regija. Regije s povečano stopnjo registrirane brezposelnosti (glede na slovensko povprečje) so imele negativni prirast prebivalstva zaradi medregionalnih migracij in praviloma nizko mobilnost prebivalstva. Regije s podpovprečnim BDP pa negativen selitveni prirast in nizko mobilnost. Najbolj privlačna statistična regija pa ima presenetljivo uravnotežene pritoke in odtokove migrantov.

Medregionalna mobilnost prebivalstva se krepi, vendar z izjemo Zasavske regije težko sklepamo, da so razlogi izključno ekonomski. Pomurci, v primerjalno manj razviti regiji, ostajajo nizko mobilni, podobno velja za prebivalstvo Podravske, Koroške in Savinjske regije. Vse našteje regije so z izjemo Podravske regije, ki je zaposlitveno središče »Vzhoda«, imele negativen relativni prirast prebivalstva zaradi medregionalnih migracij. Zanimiv je daleč najvišji relativni prirast iz naslova medregionalnih migracij prebivalstva na jugozahodu Slovenije (Notranjsko-kraška in Obalno-kraška regija). Bolje razvita Obalno-kraška regija ima več ekonomskih atributov potega za medregionalne migrante kot manj razvita Notranjsko-kraška, ki svojo privlačnost za migrante verjetno črpa iz neekonomskih dejavnikov.

Relativno majhne medregionalne tokove prebivalstva med slovenskimi statističnimi regijami lahko pojasnim z več dejavniki. Majhne neenakosti v razvitosti in ekonomski moči med regijami so posledica dosedanjega razvoja z več regionalnimi zaposlitvenimi središči, ki so omogočala enakomeren gospodarski in socialni razvoj po vsej državi. Nadalje je Slovenija geografsko majhna država, ki z dostopnostjo večine ozemlja in dobro prometno povezanostjo omogoča dnevne delovne migracije zaposlenih, tudi med regijami. Te prispevajo pomemben delež k zmanjševanju medregionalnih razlik v brezposelnosti in ekonomski moči regij ter nadomeščajo učinke trajnih medregionalnih migracij prebivalstva. Občuten vpliv imajo verjetno tudi drugi dejavniki, ki v analizi niso zajeti.

6.2 Delovne migracije

Z dnevnimi migracijami, del katerih predstavljajo delovne migracije, lahko razumemo eno od pomembnih možnosti za premik prebivalstva iz območij prebivanja v regijo službovanja. Delovne migracije blažijo razlike nastale med regijami in veljajo za mehanizem zniževanja neenakosti v brezposelnosti in dohodkih med regijami. »Medobčinski delovni migranti po statistični regiji stalnega prebivališča so zaposlene oziroma samozaposlene osebe, ki imajo prijavljeno stalno prebivališče v določeni regiji, njihovo delovno mesto pa je v katerikoli drugi statistični regiji Slovenije« (Dolenc, 2000, str. 11).

Delovne migracije so prostorski premik in posledica družbenoekonomskih okoliščin. Do pojava pride zaradi razlik v prostorski razmestitvi delovnih mest in krajev bivanja in so predvsem ekonomske narave s številnimi učinki. V Sloveniji so se povečale zaradi industrializacije, zaradi razvoja mestnih zaposlitvenih središč pa postale dokaj centralizirane. Intenzivnost dnevnih delovnih migracij je odvisna od stopnje družbeno-gospodarske razvitosti, načina poselitve, razmestitve zaposlitvenih središč, dobre prometne povezanosti,

organiziranosti javnega cestnega oziroma železniškega prometa, v zadnjem času tudi povečanega števila osebnih avtomobilov in dostopnosti do delovnega mesta. Del povečanja gre na račun suburbanizacije, saj se ugotavlja znižanje delovno aktivnega prebivalstva, zlasti v največjih mestnih občinah v smereh bližnje okolice z dobro prometno dostopnostjo (Dolenc, 2000, str. 12-14, 29). Dognanja proučevanj dejavnikov v drugih državah pa navajajo vplivnost dejavnikov kot so: višina nadomestila za prevoz na delo, oddaljenost delovnega mesta, status zaposlenega, spol, višina dohodka zaposlenega, lastništvo stanovanja in izobrazba (Trendle, Sui, 2005, str. 7).

Pojav v Sloveniji narašča (Bole, 2004, str. 41), sicer pa je bilo v okviru medobčinskih tokov dnevnih delovnih migrantov³⁰ 38,7% vseh zaposlenih in samozaposlenih dnevnih migrantov. Delež medregionalnih dnevnih delovnih migracij je 20,9% vseh medobčinskih – torej se 8,1% vseh zaposlenih in samozaposlenih prebivalcev Slovenije dnevno vozi na delo izven svoje regije prebivališča (Dolenc, 2000, str. 14). Povprečje zaposlenosti aktivnega prebivalstva v regiji prebivališča pa znaša 91,9%. Delovna mobilnost prebivalstva se znižuje z razdaljo do delovnega mesta in starostjo, povečuje pa s stopnjo izobrazbe (Dolenc, 2000, str. 14, 27), številom delovnih mest in stopnjo motorizacije (Bole, 2004, str. 41).

Prevladujejo tokovi znotraj posamezne regije, v okviru posamezne regije pa med teritorialno sosednjimi občinami. Razdalja med delovnim mestom in stalnim prebivališčem je torej pomemben dejavnik, ki določa obseg dnevnih delovnih migracij. Medregionalni tokovi delovnih migracij so usmerjeni na krajše razdalje, zlasti na teritorialno sosednje regije. Edina izjema je Osrednjeslovenska regija, ki gosti zaposlene³¹ iz vseh drugih regij z izjemo Pomurske in Koroške regije. Nasprotno v Pomurski, Koroški, Zasavski, Spodnjeposavski, Notranjsko-kraški in Goriški regiji iz ni nobene druge regije zaposlenih več kot tisoč prebivalcev (Dolenc, 2000, str. 15-27).

Številčno uravnoveženih dvosmernih tokov delovnih migrantov med istima občinama je malo, praviloma izrazito prevladuje tok iz občin z manjšim številom delovnih mest proti občinam z večjim številom delovnih mest³². Medregionalnih tokov z vsaj tisoč zaposlenimi v drugi regiji je 16, od katerih sta le dva dvosmerna: med Podravsko in Savinjsko regijo, najizrazitejši pa poteka med Gorenjsko in Osrednjeslovensko regijo. Osrednjeslovenska regija je tudi edina, ki ima več delovnih mest kot zaposlenih oseb s stalnim prebivališčem v regiji. Izrazito visok delež zaposlenih in samozaposlenih oseb prihaja na delo v Osrednjeslovensko regijo iz Zasavske, Gorenjske in Notranjsko-kraške regije (Dolenc, 2000, str. 13, 14).

Mestne občine, oziroma zaposlitvena središča, in njihovo gravitacijsko zaledje razkrivajo status nadregionalni zaposlitvenih središč. Najbolj privlačna je s tega stališča mestna občina Ljubljana, ki v največji meri privlači migrante iz Osrednjeslovenske, Gorenjske, Jugovzhodne Slovenije, Notranjsko-kraške in Zasavske regije. Maribor je drugo največje slovensko medregijsko zaposlitveno središče z zaledjem dnevnih delovnih migrantov v Podravju, Koroški in Pomurju. V zaposlitveni središči Celje in Velenje se migranti premikajo iz Savinjske, Koroške, Zasavske in Spodnjeposavske regije. Za ostale mestne občine³³ ne velja,

³⁰ Vsi podatki o dnevnih delovnih migracijah so z dne 31.12.1999.

³¹ Vsaj 1000.

³² Najbolj izrazit primer je mestna občina Ljubljana, v katero na delo prihaja 65.000 dnevnih delovnih migrantov, odhaja pa le 9.000 zaposlenih in samozaposlenih.

³³ Murska Sobota, Kranj, Novo mesto, Koper in Nova Gorica.

da bi bile zaposlitvena središča s pomembnejšim zaledjem izven matične regije (Dolenc, 2000, str. 15-27).

7 Prihodnji tokovi medregionalnih migracij prebivalstva v Sloveniji

Prihodnji tokovi, dogajanje v družbi in gospodarstvu so velikokrat v odločilni meri v rokah politike in uveljavljanja njene zakonodajne moči. Sprejemanje zakonov za institucionalizacijo svojih pogledov na razvoj je torej normalna pot delovanja vsake vlade. V tem kontekstu se navezujem na dokument vlade Republike Slovenije, sprejetem na 30. redni seji Vlade RS, dne 23.6.2005, z naslovom Strategija razvoja Slovenije (v nadaljevanju SRS). SRS opredeljuje razvojni pogled in akcijski načrt za razvoj Slovenije v letih od 2006 do 2013.

Prispevek o možnih prihodnjih tokovih medregionalnih migracij, vplivanih s strani ukrepov SRS, ne pomeni polemike o pravilnosti usmeritve, presoje o realnosti ali sodbe o dejanski uresničitvi SRS. Vsebina poglavja je zgolj moje videnje tistih vplivov zastavljenega okvirja SRS na medregionalne migracije v Sloveniji v prihodnjem obdobju, ki me najbolj zanimajo.

Vsebina SRS zbuja nemalo navezav na različna področja življenja v državi, saj zastavljeni cilji SRS vodijo prek akcijskega načrta strategije v realizacijo in po napisanem se na marsikaterem področju obetajo večje spremembe. SRS daje podlago za spremembo dosedanjega, »s togostjo in regulativnostjo zaznamovanega«, razvojnega modela t.i. gradualizma, z vizijo novega modela družbenega razvoja, ki temelji na deregulaciji, odprtosti, podjetnosti, decentralizaciji in izboljšanju blaginje vseh posameznikov v Sloveniji (glej Tab. 22, Priloga na str. 12).

Temeljni razvojni cilji SRS poudarjajo preseganje ravni ekonomske razvitosti EU, povečanje zaposlenosti in ostale cilje, ki so naravnani k nadaljnjemu izboljševanju blaginje državljanov. Predvsem je zelo jasno opredeljen korenit reformni zasuk (SRS, 2005, str. 7). Na podlagi ukrepov vlade RS in politike udejanjanja omenjenih usmeritev prepoznavam vplive na medregionalne migracije v Sloveniji v prihodnjem obdobju.

V nadaljevanju poglavja obravnavam izbrane sklope ukrepov in moje videnje njihovega morebitnega vpliva na gibanje medregionalnih tokov prebivalstva v Sloveniji.

7.1 Razvoj vseh regij

V gospodarskem smislu je cilj v desetih letih preseči povprečno raven razvitosti EU³⁴ in povečati zaposlenost ter na družbenem nivoju izboljšati kakovost življenja in blaginje vseh posameznik in posameznikov. Sočasno se bodo ohranila ekonomska in socialna ravnovesja, kar bo imelo ugodne učinke tako na razvoj regij in njihovih prebivalcev. Podobno velja za skladen razvoj celotnega območja Slovenije in zmanjševanje razvojnega zaostanka najmanj

³⁴ Merjeno z bruto domačim proizvodom na prebivalca v paritetah kupne moči.

razvitih regij. Zmanjšala se bodo tudi tveganja najbolj ranljivih skupin, revščina in socialna izključenost (SRS, 2005, str. 7-9, 16, 18-23, 37, 41, 43, 44; Lavrač et al., 2005, str 1-14).

Z razvojem vseh regij in uresničitvijo ciljev, zapisanih v predhodnem odstavku, se bodo razlike med slovenskimi regijami zmanjšale. Zaposlenost na območju celotne Slovenije se bo povišala, brezposelnost znižala, plačne neenakosti bodo manjše kot so danes. Glede na teorijo lahko pričakujemo upad medregionalnih migracij v Sloveniji na podlagi medregionalnih razlik v dohodku in brezposelnosti, ker bodo vzpodbude za migracije med regijami manjše.

Na drugi strani imamo pa izkušnje nekaterih držav Evropske unije, ki so bolj razvite od Slovenije (Nemčija, Avstrija, Nizozemska, Švedska), imajo podobne razlike v razvitosti med regijami (Pečar, 2005, str. 36), hkrati pa višjo mobilnost kot Slovenija (glej Tab. 11, na str. 31).

Vprašanje o vplivu razvoja vseh regij Slovenije, z zmanjševanjem razlik (v brezposelnosti in dohodku) ima lahko več možnih odgovorov in silnic na mobilnost. Poleg že omenjene, o posledičnem zniževanju mobilnosti zaradi enakomernejšega razvoja, ni izključena možnost nasprotnega pojava. Povečanje mobilnosti zaradi zmanjšanja neenakosti med regijami.

7.2 Policentrični razvoj

Slovenija bo svoj model razvoja vzpostavljala v smeri večje decentralizacije in organiziranja sistemov, sposobnih prenosa odgovornosti na lokalno in regionalno raven v smislu decentralizacije upravljanja in odločanja, ustanavljanja pokrajin, razvoja omrežja mest in drugih naselji, krepitve razvoja policentričnega urbanega sistema, razvoja regionalnih središč, spodbujanja regionalne ekonomije s tehnološkimi parki in podjetniškimi inkubatorji, izboljšanja prometne povezanosti odmaknjenih območij z glavnimi prometnimi osmi, vzpodbujanja poselitve mest med 7 do 30 tisoč prebivalcev in drugimi ukrepi, ki bodo okrepili pomen, ekonomsko in politično moč vseh regij (SRS, 2005, str. 8, 19, 21-23, 40-42; Lavrač et al., 2005, str. 1-14).

V tem kontekstu je mogoče pričakovati povečanje migracij iz večjih mest, predvsem iz Ljubljane na razvijajoča območja v okviru pokrajin, kjer bodo večje možnosti za zaposlitev in zaslužek, kot so sedaj. V drugem pogledu bomo morda priča večjim migracijskim tokovom tistih, ki se željo vrniti v domač kraj, ki so ga zaradi iskanja večje blaginje morali zapustiti, torej povečanje števila t.i. povratnih migrantov.

S krepitvijo več regionalnih središč pričakujem zmanjšanje števila medregionalnih migrantov, ki sedaj iščejo svojo priložnost v trenutno najbolj perspektivnih središčih, saj bodo našli več priložnosti za izboljšanje blaginje in »uresničitev sanj« v njim bližnjem središču regije prebivališča.

Regionalna središča in zaledje bo povezovala izboljšana prometna infrastruktura, z njo se bodo zelo verjetno povečevale možnosti za dnevno mobilnost delavcev in šolajočih prebivalcev. Predpostavljam nadaljevanje šibitve dejavnikov na strani »potega« za stalno preseljevanje v razvitejše regije in prav tako dejavnikov »potiska« iz trenutno manj razvitih regij, podobno kot v podpoglavju razvoja vseh regij. Bolj verjetno bodo tokovi prebivalstva

preusmerjeni v bližino ali v regionalna središča, torej bodo potekali znotraj posameznih regij. Povečevanje dnevne delovne mobilnosti bo ponujalo dodatne možnosti za zmanjševanje razlik v ekonomski moči regij.

Razvoj več močnih regionalnih in zaposlitvenih centrov lahko razumemo tudi kot alternativo obstoječim migrantom in njihovim odločitvam seliti se v bolj razvite regije. Možna je tudi povečana mobilnost v smer novo razvijajočih se mest in v njihovo širšo okolico.

V navezavi s povečano avtonomijo pokrajin oziroma regij obstaja možnost izrazitejše Tieboutove konkurence med regijami, ki bo spodbujena s strani decentralizacije odločanja, kar bi omogočilo razlikovanje na področju kulture, politike, javne infrastrukture, davkov in drugih področjih. S povečevanjem razlik v vodenju pokrajinske politike je možno pričakovati določen odziv prebivalstva v novih okoliščinah in »glasovanje z nogami« s pomočjo migracij med regijami.

V primeru decentralizacije države in večje avtonomije, na primer regij ali pokrajin nad fiskalno zakonodajo, s tem pa regulacijo davščin, je upravičeno pričakovati določeno diferenciacijo med regijami. Krepila se bo privlačnost regij z nižjimi davki, ki bodo pritegnile del prebivalstva. Na ta način lahko pričakujemo povečanje migracijskih tokov. Na primeru belgijske decentralizacije in povečevanja avtonomije pokrajin (Danil et al., 2004, str. 12) je ugotovljeno, da so razlike med območji v državi le v majhni meri vplivale na notranje selitve prebivalstva.

7.3 Prožnost trga dela

Verjetno najbolj očiten poseg na trg dela in razmerja med delodajalci in delojemalci ponuja ena od temeljnih postavk vizije novega družbenega modela, ki namesto dosedanje nezadostne prilagodljivosti trga dela na pedestal postavlja večjo prožnost trga dela (glej Tab. 22, Priloga na str. 12). Zlasti povečanje fleksibilnost delovnih razmerij, zagotavljanje zadostne stopnje konkurenčnosti na trgu dela, preprečevanje neutemeljenega kopičenja socialnih prejemkov in splošen premik k večji liberalizaciji in deregulaciji (SRS, 2005, str. 8, 21-25, 37-39; Lavrač et al., 2005, str 1-14).

Izboljšanje regulacije na trgu dela s povečanjem prilagodljivosti obsega zaposlovanja nakazuje na povečevanje dinamike na trgu dela in v družbi nasploh. Negotovost in prizadevnost posameznika bo gotovo igrala drugačno vlogo kot jo sedaj. Navedeno bo najverjetneje počasi spreminjalo vzorec nizke mobilnosti prebivalstva Slovenije, ki zadeva iskanje zaposlitve, v večjo prilagodljivost, pripravljenost k iskanju zaposlitve v bolj oddaljenih zaposlitvenih središčih, regijah ali pokrajinah.

V povezavi z razvojem vseh regij in policentričnim razvojem Slovenije bo izboljšanje prilagodljivosti trga dela vodila v povečevanje pripravljenosti prebivalstva za migriranje, tudi na medregionalni ravni na račun "nove" dinamike v družbi. Povečalo se bo povprečno število zaposlitev, ki jih posameznik tekom svoje delovne dobe zamenja, s čimer se bo sedanja pregovorna navezanost na trenutno zaposlitev spreminjala v fleksibilnejše dojemanje delovnega mesta. Mobilnost iz naslova "živahnejšega" trga dela bo gotovo vzpodbujena.

7.4 Ustanavljanje univerz

Ustanavljanje univerz v SRS ni eksplicitno navedena, je pa veliko govora o možnosti nastanka več univerz, kar bo povečalo število univerzitetnih središč širom Slovenije. So pa (SRS, 2005, str. 9, 32, 38, 40, 44; Lavrač et al., 2005, str. 1-14) navedeni ukrepi za spodbujanje nastanka visoko kakovostnih fakultet, ustanovitve novih središč vseživljenjskega učenja in njihovi povezavi z regijskimi izobraževalnimi središči, oblikovanje regionalno razvejane mreže terciarnega vseživljenjskega izobraževanja, vzpostavitev mreže visokega šolstva v regionalnih središčih in njihova povezava z gospodarstvom, več možnosti za prehajanja znanstvenikov med posameznimi institucijami. To so usmeritve SRS za povečevanja vloge znanja in pripravljenost povečanja financiranja vlaganj v znanje tudi s strani države.

Namen je povečanje izobraženosti, kakovosti, dostopa in nivoja znanja v Sloveniji. Izobrazba pa je ena najpogostejših lastnosti, ki diferencira migrante med manj in bolj mobilnimi. Večina študij ugotavlja povezanost višje izobraženosti s povečano pripravljenostjo za migriranje in dejansko stopnjo migrativnosti med prebivalci. Usmerjenost Slovenije v povečevanje izobraženosti prebivalstva je verjetno eden ključnih momentov za povečevanje migracij (tudi medregionalnih). V kolikor v kontekst povečanja izobraženosti prebivalstva in posledično povečanja pripravljenosti za migriranje, dodamo še policentrični razvoj, univerze v pokrajinskih ali regionalnih središčih, dobimo izobražene ljudi, ki so pripravljeni trajno ali dnevno migrirati tudi na večje razdalje.

Povečanje izobraženosti bo v končni fazi povečevalo mobilnost prebivalstva, v začetni pa zniževalo pritiske migracij študentov v smeri sedanjih univerzitetnih središč, iz katerih se večina študentov praviloma ne vrača nazaj v domača okolja, ker so možnosti zaposlovanja v sedanjih univerzitetnih središčih večja. Ključno za zadržanje prebivalstva, še posebej pa višje izobraženih, je ustvarjanje primerne strukture delovnih mest.

7.5 Stanovanjsko vprašanje

Rešitev stanovanjskega vprašanja in težava visokih cen nepremičnin v večjih mestih, ki so hkrati tudi zaposlitvena središča, navaja k nadaljnjemu dejavniku migracij in odpravljanju ovir za večjo mobilnost. Povečanje dostopnosti stanovanj se prepoznava tudi (SRS, 2005, str. 17, 28, 35, 38-41, 43; Lavrač et al., 2005, str. 1-14) kot področje pomembnega zanimanja v SRS. Predlagani ukrepi so: razvoj hipotekarnega bančništva (zlasti na področju stanovanj), povečanje tržne ponudbe zazidljivih zemljišč za potrebe stanovanjske gradnje, zagotavljanje javnih sredstev za spodbujanje stanovanjske gradnje, izgradnja več kot 2.000 neprofitnih stanovanj in izboljšanje njihove dostopnosti, ekonomske spodbude za boljšo izrabo razpoložljivega stavbnega sklada, izboljšanje možnosti mladih za pridobitev lastnega stanovanja in občutno obdavčiti neuporabljene stanovanjske zmogljivosti, kar bo olajšalo dostopnost do stanovanj in verjetno tudi zniževalo cene nepremičnin.

S predvidenimi ukrepi bodo nepremičnine bolj dostopne. Prebivalstvo se bo na občutne spremembe na trgu nepremičnin gotovo odzvalo, del tudi z migriranjem proti območjem z ugodnejšimi možnostmi za pridobitev stanovanj. Obstaja vprašanje kje v Sloveniji bodo ukrepi najbolj občutni. V primeru preferiranja manj razvitih območji, razvitih ali s kakšno

drugačno možnostjo, se bodo migracijski tokovi usmerili v različne smeri. Ni jasno kam bodo tokovi migrantov zaradi sprememb v stanovanjski politiki in stanja na trgu nepremičnin usmerjeni, bodo pa zagotovo imeli vpliv na povečane tokove migracij v Sloveniji.

8 Umestitev medregionalnih migracij prebivalstva Slovenije na mednarodno raven

Narejenih je bilo več raziskav s primerjavami medregionalnih migracij v državah Evropske unije (EU 25), kamor se uvršča tudi Slovenija. Rezultati so precej enoznačni in zbujajo pozornost. Na tem mestu opozarjam, da so podatki zbrani in primerjani med različnimi državami, med katerimi obstajajo večje razlike v geografski velikosti, razvitosti in drugih značilnostih, ki vplivajo na velikost in intenzivnost migriranja na ravni notranjih selitev. Zaradi tega je potrebno rezultate dojemati in razlagati z določenimi pridržki, kar ne pomeni popolne neprimerljivosti podatkov in njihove indikativne vrednosti pri ugotavljanju stanja in gibanja pojava.

Huber (2005, str. 1-16) ugotavlja, da migracije skromno prispevajo k zmanjševanju razlik med regionalnimi trgi dela med novimi članicami Evropske unije. Poleg tega je notranja mobilnost prebivalstva novih članic EU nizka in neučinkovita pri zmanjševanju regionalnih neenakosti. Migranti v državah kandidatkah in novih članicah so manj odzivni na regionalne neenakosti v plačah in brezposelnosti, kot v državah članicah (EU 15).

Huber (2005, str. 15, 16) primerja medregionalne migracije med regijami v različnih državah članicah EU 15, kandidatko za vstop v Evropsko unijo in novimi članicami EU³⁵ v devetdesetih letih dvajsetega stoletja. Migracije so nižje v novih članicah EU in državi kandidatki. V nasprotju z EU 15 je migracija padla v novih članicah EU in državi kandidatki, kar sprošča dvom o vlogi migracij kot mehanizma prilagoditve in zmanjševanja razlik med regijami znotraj države. Migracije so manj odzivne na medregionalne neenakosti v državah kandidatkah in novih članicah EU kot v EU 15.

V povprečni EU 15 državi (glej Tab. 11, na str. 31) približno 1% prebivalstva (delež bruto migracijskih tokov v populaciji regije) letno migrira iz ene regije v drugo. V letu 1999 je regijo prebivališča zamenjalo letno med 0,76% in 3,41% prebivalstva; najmanj v Španiji, največ na Danskem. Navedeni podatki so v primerjavi z ZDA ali Japonsko nizki, še nižje vrednosti pa veljajo za nove članice EU in državo kandidatko. V istem letu je regijo bivališča zamenjalo več kot 1% prebivalstva le na Madžarskem in v Romuniji. V ostalih državah so bili deleži znatno nižji; najnižji na Slovaškem, Poljskem in v Sloveniji (Huber, 2005, str. 21). V nasprotju s preučevanimi državami EU 15, kjer so bruto migracijski tokovi ostali podobni (ali se povečevali skozi obdobje od 1992 do 1999), so se v enakem obdobju tokovi v novih državah članicah in kandidatki znižali, kljub povečanju regionalnih neenakosti. Povečanje

³⁵ Primerjava na ravni NUTS I/II/III. EU15: Avstrija, Belgija, Danska, Nemčija, Italija, Nizozemska, Španija, Švedska, Združeno kraljestvo. Kandidatki in nove članice EU: Češka republika, Estonija, Madžarska, Poljska, Romunija, Slovaška, Slovenija.

neenakosti pa bi moralo vplivati na povečanje in ne zmanjšanje migracijskih tokov (Huber, 2005, str. 6).

Delež neto migracij glede na prebivalstvo regije (glej Tab. 11, na str. 31) je pokazatelj, ki meri učinkovitost medregionalnih tokov in vpliva na izenačevanje regionalnih neenakosti v brezposelnosti in dohodku. Kazalnik redko presega 0,1% prebivalstva, kar velja za državo kandidatko, nove članice in članice EU 15, skozi opazovano obdobje pa so vrednosti padale. V letu 1999 so se odstotki gibali med 0,013% v Romuniji in 0,182% na Švedskem. V Sloveniji je delež znašal 0,021%, najvišji med novimi članicami EU 25 pa je bil na Češkem.

Tabela 11: Medregionalne migracije po državah in letih

Država	podatki na ravni	Deleži bruto migracij		Deleži neto migracij		Deleži selitev med sosednjimi regijami		Koeficienti korelacije 1992-1999
		1992	1999	1992	1999	1992	1999	
Avstrija	NUTS II	n.p.	0,93	n.p.	0,054	n.p.	66,3	n.p.
Belgija	NUTS II	1,26	1,28	0,123	0,086	64,2	66,5	0,79
Nemčija	NUTS I	1,88	n.p.	0,152	n.p.	53,4	n.p.	n.p.
Danska	NUTS III	3,38	3,41	0,09	0,095	53,4	52,2	0,84
Španija	NUTS II	0,53	0,76	0,043	0,099	36,6	37,5	0,51
Italija	NUTS II	0,54	n.p.	0,097	n.p.	28,7	n.p.	0,84
Nizozemska	NUTS II	1,63	1,69	0,079	0,063	60,8	60	0,92
Švedska	NUTS II	1,63	1,87	0,095	0,182	48,1	55,9	0,48
Združeno kraljestvo	NUTS II	2,7	n.p.	0,132	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Češka republika	NUTS II	0,57	0,5	0,009	0,063	63,6	65,2	0,55
Estonija	NUTS III	0,87	0,53	0,203	0,024	71,1	72,6	0,62
Madžarska	NUTS II	1,49	1,32	0,094	0,054	n.p.	77,2	n.p.
Poljska	NUTS II	0,37	0,29	0,053	0,033	58,4	62,3	0,71
Romunija	NUTS II	n.p.	1,23	n.p.	0,013	n.p.	n.p.	n.p.
Slovenija	NUTS III	n.p.	0,3	n.p.	0,021	65,8	64,5	0,64
Slovaška	NUTS II	n.p.	0,22	n.p.	0,023	n.p.	n.p.	n.p.

Vir: Inter-regional Mobility in the Accession Countries, 2005, str. 21.

Primerjava migracijskih tokov med sosednjimi regijami (glej Tab. 11, na str. 31) v proučevanih državah v letu 1999 kaže na najnižji delež v Španiji 37,5% in najvišji delež na Madžarskem 77,2%, večina držav pa beleži deleže med 52% - 66%. V Sloveniji je delež migracij med sosednjimi regijami 64,5%, kar jo uvršča v zgornjo polovico držav po tem kriteriju. Rezultat omogoča domnevo o visokem deležu medregionalnih migracij, ki niso nujno neposredno povezane z vzroki za migriranje zaradi razmer na trgih dela v posameznih regijah, kar še dodatno zbuja dvom o učinkovitosti mehanizma medregionalnih migracij za zniževanje razlik med regijami.

Nadaljnji dvom o učinkovitosti migracij, kot mehanizma izenačevanja regionalnih neenakosti, izhaja iz povezanosti deležev neto migracij v populaciji regije (glej Tab. 11, na str. 31) med letoma 1992 in 1999. Koeficienti so visoki in značilni v vseh državah. Dosegali so vrednosti

od 0,48 (Švedska) do 0,92 (Nizozemska); Slovenija (0,64). To nakazuje na nizko občutljivost migracij na začasne šoke v regijah in izraža počasno prilagajanje na trajne šoke oziroma neenakosti med regijami (Huber, 2005, str. 8, 21).

V primeru reakcije delovne sile na neenakosti na trgu delovne sile, ki bi bila podobna reakciji na neenakosti v EU 15, bi se neto migracija v novih članicah povečala za faktor 2 do 10 (Huber, 2005, str. 15).

Študija o determinantah medregionalnih migracij v Baltskih državah³⁶ (Hazans, 2003, str. 1-14) ugotavlja znatne in vztrajne medregionalne razlike v dohodku in brezposelnosti. Stopnje medregionalnih migracij so se od zadnjih let Sovjetskega obdobja znižale, a so v primerjavi z ostalimi državami višje. Neto učinek na regionalno distribucijo delovne sile in prebivalstva pa je vendarle majhen. Medregionalne migracije tako težko igrajo pomembnejšo vlogo kot medregijski mehanizem zmanjševanja neenakosti v primerjavi z delovnimi migracijami.

Slovenija, v primerjavi z državami znotraj Evropske unije, spada v skupino držav novih pristopnic v razširjeno EU 25. Zanj veljajo podobni zaključki kot za ostale nove članice EU (pristopnice leta 2004) – nizka stopnja migracije je ena glavnih ovir pri zniževanju regionalnih neenakosti in absorpciji asimetričnih šokov. V tem kontekstu je verjetno smiselno prednostno izoblikovati politike za zmanjševanje ovir za migriranje, s čim širšim pogledom na pojav in determinante migracij. Odgovor na vprašanje Huberja (2005, str. 16) “zakaj je odzivnost ljudi na razlike nizka” ni dobil odgovora. Za opredelitev nadaljnjih korakov v smeri sprememb politik za povečanje selitev znotraj države, bi morali pretehtati obstoječe prakse na področju vzpostavitve cen nepremičnin, financiranja selitev, prostorskega razvoja, delovanja institucij trga dela itd.

Na podlagi lastnih izračunov³⁷ o medregionalnih migracijah (glej Tab. 19, Priloga na str. 11) v državah Evropske unije, iz dostopnih podatkov od leta 1990 do 2001³⁸ na drugi in tretji ravni statistične klasifikacije teritorialnih enot (NUTS 2 in NUTS 3), ugotavljam podobna razmerja med stopnjami medregionalnih migracij kot so opisana že v začetnem delu tekočega poglavja in dodajam še dejstvo, ki potrjuje ugotovitve študije Huberja o medregionalnih migracijah v EU in Sloveniji (2005, str. 21).

Podatki za večino držav so na nivoju NUTS 2, razen za Dansko, Estonijo in Slovenijo na nivoju NUTS 3. Velikost in število prebivalcev v evropskih regijah se med državami močno razlikuje, na ravni NUTS 2³⁹ v proučevanem obdobju znaša v povprečju med 1,75 milijona in 1,78 milijona prebivalcev, na ravni NUTS 3 regij⁴⁰ pa povprečno od 300.000 do 340.000 prebivalcev (v Sloveniji približno 160.000).

Delež letnih medregionalnih migrantov v celotni populaciji je med državami različen. V začetnem obdobju znaša med 0,57% (Italija) in 3,48% (Danska) celotnega prebivalstva posamezne države. V zadnjem opazovanem letu (1999) pa znaša najnižja vrednost 0,30%

³⁶ Estonija, Latvija, Litva.

³⁷ Deleži bruto in neto migracijskih tokov glede na prebivalstvo so izračunani po metodologiji v študiji Huber (2005, str. 4, 5) in Tab. 23, Priloga na str. 12.

³⁸ Novejših podatkov za vse države na Eurostatu ni na voljo.

³⁹ Povprečje prebivalstva NUTS 2 regij v 23 državah EU.

⁴⁰ Povprečje prebivalstva NUTS 3 regij v naslednjih državah: Belgija, Češka republika, Danska, Grčija, Irska, Latvija, Litva, Madžarska, Nizozemska, Avstrija, Portugalska, Slovenija, Slovaška, Finska, Švedska.

(Slovenija) in najvišja 3,41% prebivalstva (Danska). Potrebno je opozoriti, da za Slovenijo na Eurostatu ni na voljo podatkov do leta 1997, v obdobju od 1997 do 2001 pa znaša vrednost kazalnika med 0,29% in 0,30%. S tem letom Slovenija tudi "prevzame" najnižjo vrednost letnih medregionalnih migrantov kot delež celotne populacije države.

Slovenski migracijski tok je od primerljivega v Estoniji na enaki regijski (NUTS 3) ravni znatno nižji. Dosega ga med 41% in 57%, medtem ko dosega Danskega le 8,1 do 8,8 odstotno. Rezultati niso nič manj izraziti pri primerjavi deležev medregionalnih migracijskih tokov v celotni populaciji posameznih držav med Slovenijo (NUTS 3) in ostalimi državami (NUTS 2). Najnižje deleže beležijo na Češkem (med 0,48 in 0,50), v Španiji (med 0,60 in 0,70), Italiji (0,54), na Finskem (0,81 – 0,90) in v Avstriji (0,92–0,95). Vendar ti presegajo slovenske migracijske tokove v enakem razdobju (1997-2000) vsaj za dvakrat. Države z največjimi migracijskimi tokovi pa presegajo slovenske za več kot štirikrat (Belgija), v Združenem kraljestvu pa za več kot desetkrat na letni ravni. Po podatkih za leto 2000 je od slovenske nižja le mobilnost Slovakov, ki znaša 0,22% medregionalnih migrantov v prebivalstvu države (za Slovaško velja podatek na ravni NUTS 2).

V Združenih državah Amerike imajo migracije dolgo tradicijo, med Američani pa pomenijo pomembno značilnost. Navedbe ameriškega statističnega urada (Geographical Mobility, Population Characteristics, 2001, str. 2) za medregionalne migracije v Združenih državah Amerike kažejo popolnoma drugačno sliko o obsegu migracij kot v Evropi ali v Sloveniji (glej Tab. 20, na str. 11). Na podlagi podatkov je med marcem leta 1999 in marcem 2000 bivališče zamenjalo 43,3 milijonov Američanov, oziroma 16,1 odstotka celotne populacije; največ znotraj okrožij posamezne države in med državami znotraj ZDA. Za primerjavo navajam obseg notranjih migracij v Sloveniji, ki je v letu 1999 znašal 1,54% vsega prebivalstva, kar plastično pomeni, da notranje migracije dosegajo 9,56% ameriških, neupoštevaje ogromnih neenakosti primerjanih območij. Pri naših severnih sosedih (glej Tab. 21, Priloga na str. 11) pa so celotne notranje migracije v letu 2004 obsegale 5,99% celotnega prebivalstva Avstrije.

9 Sklep

Prebivalstvo Slovenije je od sredine 19. stoletja do danes migriralo v okviru svoje države, oziroma druge formalne teritorialno zaključene enote, kot tudi na mednarodni ravni – pomembne so medcelinske migracije na zahod. Najizrazitejši so bili emigracijski tokovi v obdobjih posebnih okoliščin potiska na domačih tleh kot potega s strani tujine, predvsem v času do druge svetovne vojne. Podobno velja za notranje migracije v drugi polovici 20. stoletja. Bistvo obeh časovno različnih, a izrazitih, zunanjih in notranjih tokov migrantov je odzivnost prebivalstva na spremenjene okoliščine in možnosti za migriranje in dejansko migriranje. Zunanje migracije prebivalstva Slovenije so bile relativno gledano celo med najbolj množičnimi v Evropi.

Danes medregionalni migracijski tokovi v Sloveniji niso prisotni v meri, da bi pomenili večje spremembe v razporeditvi prebivalstva. Podobno velja za nekatere države primerjave. Medregionalne migracije med slovenskimi regijami naraščajo. Najbolj mobilno je prebivalstvo Zasavske in Notranjsko-kraške regije, najmanj pa prebivalstvo Podravske,

Goriške in Pomurske regije. Primerjalno, na število prebivalstva statistične regije, sta največ medregionalnih migrantov pritegnili Notranjsko-kraška in Obalno-kraška regija, izgubili pa Koroška in Zasavska regija.

Obstaja prepoznaven tok medregionalnih migrantov v smer Osrednjeslovenske regije iz vseh ostalih regij države. Izrazit je tudi pojav preseljevanja iz severovzhoda na jugozahod države. Med območjema države, ki ju poimenujem Vzhod in Zahod, poteka ločnica po poteku zahodnih meja Osrednjeslovenske, Zasavske in Spodnjeposavske regije. Značilnost migracij med tema teritorialnima enotama je pogosto prehajanje iz Vzhoda na Zahod, medtem ko v obratni smeri vodi izredno šibek tok medregionalnih migrantov. Omenjeni tok ima možne vzroke v primerjalno slabši razvitosti Vzhoda, o čemer priča analiza kazalcev, vendar vzhodni del Slovenije ni visoko mobilni. Ljudje se selijo v razvitejša območja. Zaskrbljujoče je povečevanje razvojnega zaostanka najmanj razvitih regij (Pomurska, Zasavska).

Ugotovitve imajo svoja pojasnila v dejavnikih povzročanja migracijskih tokov med regijami. V prvi vrsti je Slovenija ena geografsko najmanjših držav v Evropi in širše, kar nekatere študije navajajo kot okoliščino, ki že v osnovi znižuje migracijsko sposobnost prebivalstva. Nadalje smemo razloge iskati v relativno dobrem prometnem omrežju. Verjetna posledica geografske majhnosti in ugodnih prometnih povezav znotraj Slovenije je pojav dnevne migracije delovne sile, zlasti v zaposlitvena središča in druga središča koncentracije delovnih mest, s čimer se znižuje voljnost in nuja trajnih migracij med regijami. Dejavniki razvojne in ekonomske neenakosti oziroma enakosti med regijami ima podlago za sklep o večjih ali manjših tokovih migracij. Vendar ugotavljam, da neenakosti v Sloveniji med statističnimi regijami niso velike. Podobna ugotovitev je navedena tudi v Strategiji razvoja Slovenije (2005, str. 16) in Poročilu o razvoju 2006 (2006, str. 113, 114).

Primerjava medregionalnih migracij Slovenije in drugih držav kaže na absolutno in relativno manjše migracijske tokove med regijami Slovenije, čeprav se slovenski preko let povečujejo. Še več. Slovenija ima najnižjo medregionalno mobilnost prebivalstva v primerjavi z državami Evropske unije.

Smeri prihodnjih tokov medregionalnih migracij prebivalstva v Sloveniji so odvisne od današnjih in prihodnjih okoliščin na različnih področjih delovanja in stanja države. Z uporabo izbranih tem iz Strategije razvoja Slovenije, ob predpostavki njene uresničitve, za določevanje prihodnjih vplivov na medregionalno mobilnost, ugotavljam različne možnosti.

Razvoj vseh regij bo z zmanjševanjem razlik vplival na migracijske tokove v smislu zmanjševanja aktualnosti dejavnikov potega in potiska in zmanjševal pripravljenost prebivalstva za migriranje zaradi neenakosti v brezposelnosti in dohodku ter tako zniževal medregionalne migracije. Dopuščam pa tudi opcijo povečanja medregionalne mobilnosti v Sloveniji skladno z razvojem. Nekaj dokazov za tak razvoj dogodkov je v Nemčiji, na Nizozemskem, v nam bližnji Avstriji, ali v vedno bolj izpostavljenemu razvojnemu zgledu – na Švedskem.

Policentrični razvoj in ustanovitev pokrajin z močnimi središči bo okrepil politično in gospodarsko moč tistih področij, ki imajo v sedanjem, bolj centraliziranem, sistemu manjši pomen. Z večjo avtonomijo pa se bodo politične odločitve pokrajin medsebojno lahko razlikovale in ustvarjale pogoje za nastanek večjih razlik (npr. v obdavčitvi). Možen je pojav izrazitejšie Tieboutove konkurence med regijami in povečanje medregionalnih selitev. S

spodbujanjem gospodarskega razvoja bodo regionalna središča nudila več možnosti zaposlitev in zmanjševala verjetnost migriranja svojih prebivalcev v druga, danes perspektivnejša okolja. Možna pa je tudi večja koncentracija prebivalstva v regionalnih središčih in njihovi neposredni bližini, medtem ko bo razvoj infrastrukture omogočil večje možnosti za nadaljnje povečevanje dnevne mobilnosti.

Povečana prožnost trga dela bo gotovo pripomogla k povečevanju pripravljenosti za migriranje zaradi iskanja zaposlitve in tako povečala dinamiko v družbi. Ustanavljanje novih univerz in povečano vlaganje v znanje bo povečevalo dostopnost in kvaliteto znanja v državi. S povečevanjem deleža visoko izobraženih prebivalcev bo pozitivno vplivalo na mobilnost prebivalstva. Dostopnost do stanovanj in ostalih nepremičnin bo prineslo spremembe, ki bodo vplivale na večjo mobilnost prebivalstva.

Danes v Sloveniji velja pregovor o preferiranju domače grude, ki se nahaja na območju izvirne regije. Vsekakor bo imelo vprašanje o obsegu, smeri in intenzivnosti medregionalnih tokov prebivalstva v prihodnje več možnih odgovorov, ki bodo odvisni od vpliva krepitve dejavnikov za povečanje migracij kot tistih, ki migracije zavirajo. Odgovor na vprašanje o dejavnikih medregionalne mobilnosti, ki bodo prevladali v prihodnosti, je negotov. Menim, da bodo ključna področja za povečanje mobilnosti: dvig življenjske ravni, ki bo povečal privlačnost sedaj manj razvitih regij Slovenije, boljša izobraženost in prožnejši trg dela. Na ta način pričakujem postopno povečevanje obsega medregionalnih migracij, tudi razpršenosti priselitev po vseh regijah. Predvsem pa upam na upad aktualnosti medregionalne migracijske meje med Vzhodom in Zahodom.

Literatura

1. Ahn Namkee, Jimeno Juan F., Garcija Emma: Migration Willingness in Spain: Analysis of Temporal and Regional Differences. B.k. : Fundacion de Estudios de Economia Aplicada (FEDEA), 2002. 22 str.
2. Andrienko Yuri, Guriev Sergei: Determinants of Interregional Mobility in Russia: Evidence from Panel Data. B.k. : William Davidson Institute at University of Michigan, 2003. 33 str.
3. Armstrong Harvey, Taylor Jim: Regional Economics and Policy. 3. izdaja. Oxford : Blackwell Publishers, 2000. 437 str.
4. Arntz Melanie: The Geographical Mobility of Unemployed Workers. Evidence from West Germany. Mannheim : Zentrum fuer Europaeische Wirtschaftsforschung (ZEW), 2005. 40 str.
5. Bevc Milena: Notranje in zunanje selitve v Sloveniji v devetdesetih letih po regijah. Teorija in praksa, Ljubljana : 37 (2000), 6, str. 1095-1116.
6. Bevc Milena, Zupančič Jernej, Lukšič-Hacin Marina: Migracijska politika in problem bega možganov. Ljubljana : Inštitut za ekonomska raziskovanja Ljubljana, Inštitut za narodnostna vprašanja, 2004. 223 str.
7. Bole David: Dnevna mobilnost delavcev v Sloveniji. Acta geographica Slovenica, Ljubljana : 44 (2004), 1, Geografski inštitut Antona Melika. Str. 22-45.
8. Carlsen Fredrik, Johansen Kare: Survey-Based Indicators of Regional Labour Markets and Interregional Migration in Norway. Trondheim : Norwegian University of Science and Technology, 2002. 25 str.
9. Comin Diego: Regional Mobility and Geography. B.k. : Santa Fe Institute, 1999. 27 str.
10. Cullison William E.: Equalizing Regional Differences in Wages: A Study of Wages and Migration in the South and Other Regions. Economic Review, B.k. : 1984, May/June, str. 20-33.
11. Dolenc Danilo: Delovne migracije v Sloveniji, 31.12.1999. Ljubljana : Statistični urad Republike Slovenije, 2000. 88 str.
12. Fidrmuc Jan: Migration and Adjustment to Shocks in Transition Economies. Bonn : Center for European Integration Studies, 2000. 24 str.
13. Harris John R., Todaro Michael P.: Migration, Unemployment and Development: A Two-Sector Analysis. American Economic Review. B.k. : 60, 1970, 1, str. 126-142.
14. Hazans Mihails: Determinants of Inter-regional Migration in the Baltic Countries. B.k. : European Regional Science Association, 2003. 27 str.
15. Huber Peter: Inter-regional Mobility in Europe. A Note on the Cross-Country Evidence. Dunaj : WIFO, 2004, 221. 16 str.
16. Huber Peter: Inter-regional Mobility in the Accession Countries. A Comparison to EU-15 Member States. Dunaj : WIFO, 2005. 35 str.
17. Jans Ann-Christin: Family Relations, Children and Interregional Mobility, 1970 to 2000. Stockholm : Institute for Futures Studies, 2005. 30 str.
18. Kumo Kuzihiro: Interregional Migration Patterns in Russia During the Transitional Period: An Economic Perspective. Tokyo : Institute of Economic Research, Hitotsubashi University, 2005. 13 str.

19. Kupiszewski Marek et al.: Internal Migration and Regional Population Dynamics in Europe: Sweden Case Study. Leeds : School of Geography, University of Leeds, 2001. 67 str.
20. Lavrač Ivo et al.: Regionalnih in prostorski razvoj. Ljubljana : Urad za makroekonomske analize in razvoj, 2005. 14 str.
21. Malačič Janez: Demografija: teorija, analiza, metode in modeli. 5. izdaja. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2003. 378 str.
22. Mignolet Michel, Mulquin Marie-Eve, Denil Frederique: Interregional Differences in Taxes and Population Mobility. Dunaj : European Regional Science Association, 2004. 17 str.
23. Newbold Bruce K.: Indirect Estimates of Age-Specific Interregional Migration flows in Canada. Hamilton : School of Geography and Geology, 2004. 17 str.
24. Pečar Janja: Regije 2005 – izbrani socio-ekonomski kazalniki po regijah. Ljubljana : Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, 2005. 213 str.
25. Pečar Janja: Izbrani socio-ekonomski kazalniki po regijah. Ljubljana : Urad Republike Slovenije za analize in razvoj, 2003. 199 str.
26. Pekkala Sari, Knagasharju Aki: Migration and Regional Convergence Among The Finnish Subregions, 1975-95. Helsinki : Pellervo Economic Research Institute, 1998. 21 str.
27. Peternel Miroslav: Zunanje migracije Slovenije in Slovenci v izseljenstvu. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2003. 101 str.
28. Senjur Marjan: Razvojna ekonomika: teorije in politike gospodarske rasti in razvoja. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2002. 732 str.
29. Trendle Bernard, Sui Jennifer: Commuting Patterns of Sunshine Coast Residents and the Impact of Education. B.k. : Labour Market Research Unit Department of Employment and Training Queensland Government, 2005. 16 str.

Viri

1. General and Regional Statistics. Eurostat.
2. Geographical Mobility, Population Characteristics. U.S. Census Bureau, 2001. 7 str.
3. Poročilo o razvoju 2006. Kazalniki razvoja Slovenije. Ljubljana : Urad za makroekonomske analize in razvoj, 2006. 154 str.
4. Regionalni Bruto domači proizvod, Slovenija, 1995-2003. Prva statistična objava. Ljubljana : Statistični urad Republike Slovenije, 2006. 18 str.
5. Rezultati popisa prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj 2002, 2003.
6. Statistični urad Republike Slovenije: Prebivalstvo Slovenije 2001. [URL: <http://www.stat.si/doc/pub/rr798-2003/index.htm>], 2003.
7. Statistični letopis Republike Slovenije 2005. Ljubljana : Statistični urad Republike Slovenije, 2006. 611 str.
8. Statistični letopis Republike Slovenije 2004. Ljubljana : Statistični urad Republike Slovenije, 2005. 650 str.
9. Statistični letopis Republike Slovenije 2003. Ljubljana : Statistični urad Republike Slovenije, 2004. 660 str.
10. Statistični letopis Republike Slovenije 2002. Ljubljana : Statistični urad Republike Slovenije, 2003. 652 str.

11. Statistični letopis Republike Slovenije 2001. Ljubljana : Statistični urad Republike Slovenije, 2002. 662 str.
12. Statistični letopis Republike Slovenije 2000. Ljubljana : Statistični urad Republike Slovenije, 2001. 687 str.
13. Statistični letopis Republike Slovenije 1999. Ljubljana : Statistični urad Republike Slovenije, 2000. 651 str.
14. Statistični letopis Republike Slovenije 1998. Ljubljana : Statistični urad Republike Slovenije, 1999. 647 str.
15. Strategija razvoja Slovenije. Ljubljana : Urad RS az makroekonomomske analize in razvoj, 2005. 54 str.

PRILOGA

Tabela 12: Meddržavne in notranje selitve prebivalstva Slovenije v obdobju 1961-2004

Obdobja	Meddržavne selitve		Notranje selitve	
	priseljani	odseljeni	selitveni prirast	
1961-1965	8.527	5.874	2.654	72.708
1966-1971	8.037	5.688	2.350	56.046
1972-1976	9.951	4.752	5.199	58.655
1977-1981	12.649	6.051	6.598	54.746
1982-1986	9.551	5.755	3.796	50.026
1987-1991	7.315	5.382	1.933	38.723
1992-1996	4.700	2.516	2.184	32.710
1997-2001	6.284	4.628	1.656	30.136
2002-2004	9.528	7.135	2.756	30.976

Vir: Statistični letopis Republike Slovenije 2005, 2006, str. 90;
Prebivalstvo Slovenije 2001, 2003, tabela 23.

Tabela 13: Površina statističnih regij v Sloveniji, 1997-2005, v km²

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Slovenija	20.273	20.273	20.273	20.273	20.273	20.273	20.273	20.273	20.273
Pomurska	1.337	1.337	1.337	1.337	1.337	1.337	1.337	1.338	1.337
Podravska	2.170	2.170	2.170	2.170	2.170	2.170	2.170	2.170	2.170
Koroška	1.041	1.041	1.041	1.041	1.041	1.041	1.041	1.041	1.041
Savinjska	2.384	2.384	2.384	2.384	2.384	2.384	2.384	2.384	2.384
Zasavska	264	264	264	264	264	264	264	264	264
Spodnjeposavska	885	885	885	885	885	885	885	885	885
JV Slovenija	1.684	1.684	1.690	1.690	2.675	2.675	2.675	2.675	2.675
Osrednjeslovenska	3.546	3.546	3.540	3.540	2.555	2.555	2.555	2.555	2.555
Gorenjska	2.137	2.137	2.137	2.137	2.137	2.137	2.137	2.137	2.137
Notranjsko-kraška	1.456	1.456	1.456	1.456	1.456	1.456	1.456	1.456	1.456
Goriška	2.325	2.325	2.325	2.325	2.325	2.325	2.325	2.325	2.325
Obalno-kraška	1.044	1.044	1.044	1.044	1.044	1.044	1.044	1.044	1.044

Vir: Statistični letopis Republike Slovenije 1998, 1999, str. 524-526;
Statistični letopis Republike Slovenije 1999, 2000, str. 510-513;
Statistični letopis Republike Slovenije 2001, 2002, str. 546-549;
Statistični letopis Republike Slovenije 2002, 2003, str. 545-458;
Statistični letopis Republike Slovenije 2003, 2004, str. 535, 536;
Statistični letopis Republike Slovenije 2004, 2005, str. 558, 559;
Statistični letopis Republike Slovenije 2005, 2006, str. 533, 534.

Tabela 14: Število prebivalcev Slovenije po statističnih regijah, 1995-2004

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Slovenija	1987505	1991169	1986848	1982603	1985557	1990272	1992035	1995718	1996773	1997004
Gorenjska	194601	195652	195823	195580	196436	196716	197102	197487	197904	198275
Goriška	120723	120485	120439	119967	119998	120145	120222	120073	119754	119532
JV Slovenija	137047	137411	137372	137118	137925	137771	138177	138414	138872	138851
Koroška	74129	74130	73973	73961	74012	74077	74016	73994	73855	73816
Notr-kraška	50782	50546	50431	50163	50470	50517	50715	50825	50855	50937
Obalno-kraška	103017	103018	102920	102565	103298	103702	103873	104460	105058	104983
Osrednjeslovenska	484919	487130	485643	485830	485698	489172	490956	492951	494117	495663
Podravska	320961	320648	320072	319617	319468	319835	319907	319941	319474	319186
Pomurska	126896	126390	125957	125441	125037	124761	124081	123776	123335	122879
Savinjska	256061	257417	256965	255541	256562	256693	256976	257629	257402	257105
Spodnjeposavska	71208	71175	70359	70187	70100	70518	69807	70064	70262	70117
Zasavska	47161	47167	46894	46633	46553	46365	46203	46104	45885	45660

*Vir: Statistični letopis Republike Slovenije 2005, 2006, str. 537;
Statistični letopis Republike Slovenije 2003, 2004, str. 541.*

Tabela 15: Selitve prebivalstva po območju prejšnjega prebivališča v Sloveniji glede na Popis leta 2002

Območje prejšnjega prebivališča	Skupaj	Delež posamezne skupine migrantov glede na prebivalstvo Slovenije	Delež kategorije notranjih migracij glede na notranje migracije
Prebivalstvo Slovenije	1.964.036	100%	
Drugo naselje Slovenije	935.097	48%	100%
- drugo naselje iste občine	342.359	17%	37%
- druga občina iste statistične regije	375.818	19%	40%
- druga statistična regija	216.920	11%	23%

Vir: Rezultati popisa prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj 2002, 2003, tabela 23.

Tabela 16: Notranje selitve prebivalstva v Sloveniji, 1997-2004

Leto	Skupaj	Selitve med občinami	Selitve med naselji v občinah	Medregionalne selitve
1997	29.313	18.029	11.284	5.678
1998	30.110	18.727	11.383	5.856
1999	30.509	20.176	10.333	5.958
2000	29.781	19.674	10.107	5.867
2001	30.967	20.450	10.517	6.364
2002	34.868	22.259	12.609	6.575
2003	27.844	19.201	8.643	6.298
2004	30.215	20.657	9.558	6.595
Povprečje 97-04	30.451	19.897	10.554	6.149

Vir: Statistični letopis Republike Slovenije 2005, 2006, str. 91, 538;
 Statistični letopis Republike Slovenije 2004, 2005, str. 92, 565;
 Statistični letopis Republike Slovenije 2003, 2004, str. 91, 543;
 Statistični letopis Republike Slovenije 2002, 2003, str. 103, 553;
 Statistični letopis Republike Slovenije 2001, 2002, str. 103, 555;
 Statistični letopis Republike Slovenije 2000, 2001, str. 105, 544;
 Statistični letopis Republike Slovenije 1999, 2000, str. 99, 520;
 Statistični letopis Republike Slovenije 1998, 1999, str. 102, 532.

Tabela 17: Notranje selitve prebivalstva v Sloveniji glede na prebivalstvo Slovenije po letih

Leto	Skupaj	Selitve med občinami	Selitve med naselji v občinah	Medregionalne selitve
1997	1,48%	0,91%	0,57%	0,29%
1998	1,52%	0,94%	0,57%	0,30%
1999	1,54%	1,02%	0,52%	0,30%
2000	1,50%	0,99%	0,51%	0,29%
2001	1,55%	1,03%	0,53%	0,32%
2002	1,75%	1,12%	0,63%	0,33%
2003	1,39%	0,96%	0,43%	0,32%
2004	1,51%	1,03%	0,48%	0,33%
Povprečje 97-04	1,53%	1,00%	0,53%	0,31%

Vir: Podatki iz Tabele 5 v Prilogi; Lastni izračuni.

Tabela 18: Hipotetična razmejitev Slovenije, pregled migracijskih tokov in deležev odselitev

	Regija priselitve		Skupaj
	VZHODNA*	ZAHODNA**	
VZHODNA	7.749	7.698	15.447
ZAHODNA	6.029	27.729	33.758
skupaj	13.778	35.427	
Regija odselitve	Deleži		
	VZHODNA	ZAHODNA	
	50%	50%	100%
	18%	82%	100%

* Pomurska, Podravska, Koroška, Savinjska;

** Zasavska, Spodnjeposavska, Gorenjska, Osrednjeslovenska, Jugovzhodna Slovenija, Goriška, Notranjsko-kraška, Obalno-kraška.

Vir: Statistični letopis Republike Slovenije 2005, 2006, str. 539;
 Statistični letopis Republike Slovenije 2004, 2005, str. 566;
 Statistični letopis Republike Slovenije 2003, 2004, str. 544;
 Statistični letopis Republike Slovenije 2002, 2003, str. 554;
 Statistični letopis Republike Slovenije 2001, 2002, str. 556;
 Statistični letopis Republike Slovenije 2000, 2001, str. 545;
 Statistični letopis Republike Slovenije 1999, 2000, str. 521;
 Statistični letopis Republike Slovenije 1998, 1999, str. 533; Lastni izračuni.

Tabela 19: Medregionalne migracije prebivalstva Slovenije za obdobje 1997-2004 (vsota)

Regija odselitve	Skupaj	Regija priselitve											
	Pomur.	Podrav.	Koroš.	Savinj.	Zasav.	Spod- njep.	JV Slo.	Osred- njeslo.	Go- renj.	Notr- kr.	Goriš.	Obal- kr.	
Skupaj	49.191	2.208	5.366	1.237	4.967	1.720	2.277	4.023	14.177	5.259	2.279	1.885	3.793
Pomurska	2.575	0	1.307	46	168	11	35	55	686	73	33	54	107
Podravska	5.333	1.213	0	397	1.270	45	132	141	1.411	204	55	121	344
Koroška	1.865	66	554	0	499	14	30	41	478	62	21	34	66
Savinjska	5.674	162	1.541	526	0	330	485	167	1.766	235	59	101	302
Zasavska	1.948	10	101	11	503	0	169	63	886	89	17	25	74
Spodnjeposavska	2.242	45	152	19	418	73	0	621	650	100	27	48	89
JV Slovenska	3.378	31	134	18	157	44	553	0	1.947	168	80	71	175
Osrednjeslovenska	14.194	435	890	137	1.318	1.085	594	2.389	0	3.788	1.405	669	1.484
Gorenjska	5.388	140	283	50	306	62	150	322	3.336	0	131	296	312
Notranj-kraška	1.587	22	48	2	61	11	31	58	808	68	0	111	367
Goriška	2.398	32	124	12	109	14	27	68	1.111	306	120	0	475
Obalno-kraška	2.623	52	232	19	158	31	71	98	1.110	166	331	355	0

Vir: Podatki iz Tabele 5 v Prilogi.

Tabela 20: Delež bruto migracijskega toka v populaciji statistične regije, po letih

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	1997-2004
Slovenija	0,29%	0,29%	0,29%	0,30%	0,30%	0,30%	0,29%	0,31%	0,30%
Pomurska	0,25%	0,26%	0,26%	0,23%	0,23%	0,23%	0,22%	0,22%	0,24%
Podravska	0,21%	0,22%	0,20%	0,21%	0,21%	0,20%	0,19%	0,20%	0,20%
Koroška	0,24%	0,24%	0,24%	0,24%	0,28%	0,28%	0,27%	0,26%	0,26%
Savinjska	0,25%	0,24%	0,24%	0,25%	0,27%	0,26%	0,26%	0,27%	0,26%
Zasavska	0,44%	0,44%	0,48%	0,46%	0,46%	0,49%	0,53%	0,50%	0,48%
Spodnjeposavska	0,38%	0,41%	0,39%	0,36%	0,39%	0,38%	0,38%	0,43%	0,39%
JV Slovenija	0,26%	0,27%	0,28%	0,30%	0,28%	0,30%	0,35%	0,35%	0,30%
Osrednjeslovenska	0,34%	0,34%	0,35%	0,34%	0,35%	0,34%	0,34%	0,37%	0,35%
Gorenjska	0,33%	0,33%	0,33%	0,33%	0,34%	0,31%	0,29%	0,30%	0,32%
Notranjsko-kraška	0,38%	0,46%	0,50%	0,51%	0,49%	0,48%	0,46%	0,43%	0,46%
Goriška	0,19%	0,18%	0,22%	0,21%	0,20%	0,21%	0,22%	0,24%	0,21%
Obalno-kraška	0,32%	0,33%	0,35%	0,40%	0,36%	0,36%	0,38%	0,36%	0,36%

Vir: Statistični letopis Republike Slovenije 2005, 2006, str. 537, 539.
 Statistični letopis Republike Slovenije 2004, 2005, str. 566;
 Statistični letopis Republike Slovenije 2003, 2004, str. 541, 544;
 Statistični letopis Republike Slovenije 2002, 2003, str. 554;
 Statistični letopis Republike Slovenije 2001, 2002, str. 556;
 Statistični letopis Republike Slovenije 2000, 2001, str. 545;
 Statistični letopis Republike Slovenije 1999, 2000, str. 521;
 Statistični letopis Republike Slovenije 1998, 1999, str. 533; Lastni izračuni.

Tabela 21: Neto prirast prebivalstva kot rezultat medregionalnih migracij v Sloveniji, na 1000 prebivalcev

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	prirast 1997-2004
Pomurska	-0,34	-0,17	-0,62	-0,37	-0,44	-0,19	-0,42	-0,40	-2,95
Podravska	-0,32	0,07	0,07	0,09	-0,12	0,01	0,10	0,21	0,10
Koroška	-0,62	-0,72	-1,61	-1,15	-0,85	-1,42	-0,96	-1,17	-8,49
Savinjska	-0,15	-0,32	-0,39	-0,48	-0,04	-0,24	-0,57	-0,57	-2,75
Zasavska	1,41	0,28	-0,06	0,00	-1,58	-1,32	-1,90	-1,82	-5,00
Spodnjeposavska	-0,14	0,71	-0,23	-0,27	0,74	0,60	-0,31	-0,60	0,50
Jugovzhodna Slovenija	0,68	0,44	1,07	0,78	0,44	0,06	0,61	0,58	4,67
Osrednjeslovenska	-0,40	-0,36	-0,43	-0,38	0,31	0,23	0,47	0,51	-0,06
Gorenjska	0,38	0,40	0,31	0,26	-0,67	-0,50	-0,59	-0,25	-0,64
Notranjsko-kraška	1,49	2,15	2,60	2,57	0,93	1,65	0,63	1,67	13,69
Goriška	0,00	-0,73	-0,67	-0,42	-0,33	-0,37	-0,69	-1,07	-4,28
Obalno-kraška	1,20	0,84	2,38	1,72	0,95	1,39	1,86	0,93	11,26

Vir: Podatki iz Tabel 3, 7 v Prilogi; Lastni izračuni.

Tabela 22: Delež neto migracijskega toka glede na populacijo statistične regije po letih (v %)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	1997-2004
Pomurska	0,017	0,008	0,031	0,018	0,022	0,009	0,021	0,020	0,018
Podravska	0,016	0,003	0,003	0,005	0,006	0,000	0,005	0,010	0,006
Koroška	0,031	0,036	0,080	0,057	0,043	0,071	0,048	0,058	0,053
Savinjska	0,007	0,016	0,020	0,024	0,002	0,012	0,028	0,029	0,017
Zasavska	0,070	0,014	0,003	0,000	0,079	0,066	0,095	0,091	0,052
Spodnjeposavska	0,007	0,036	0,011	0,013	0,037	0,030	0,016	0,030	0,023
JV Slovenija	0,034	0,022	0,054	0,039	0,022	0,003	0,031	0,029	0,029
Osrednjeslovenska	0,020	0,018	0,022	0,019	0,015	0,011	0,024	0,026	0,019
Gorenjska	0,019	0,020	0,016	0,013	0,033	0,025	0,029	0,012	0,021
Notranjsko-kraška	0,074	0,108	0,130	0,129	0,046	0,083	0,031	0,083	0,086
Goriška	0,000	0,037	0,033	0,021	0,017	0,018	0,035	0,054	0,027
Obalno-kraška	0,060	0,042	0,119	0,086	0,048	0,069	0,093	0,047	0,070

Vir: Podatki iz Tabel 3, 7 v Prilogi; Lastni izračuni.

Tabela 23: Bruto plača na zaposlenega v Sloveniji, po statističnih regijah in letih

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Gorenjska	150.642	165.602	183.083	205.000	225.907	242.330	256.334
Goriška	160.315	174.570	190.835	213.176	230.919	246.856	262.965
JV Slovenija	155.102	167.943	180.532	203.208	221.305	234.669	249.674
Koroška	134.990	147.504	164.134	184.192	201.286	218.833	232.131
Notranjsko-kraška	142.979	156.667	176.192	195.887	214.908	228.716	239.791
Obalno-kraška	165.466	180.189	197.125	219.621	237.899	255.463	269.308
Osrednjeslovenska	179.712	198.177	222.750	249.644	273.126	294.394	307.934
Podravska	147.308	161.651	178.747	199.179	219.092	234.286	247.809
Pomurska	137.402	147.785	162.807	182.009	197.816	210.153	221.851
Savinjska	143.792	156.947	173.272	193.329	213.425	228.960	244.165
Spodnjeposavska	139.543	153.069	170.519	189.708	208.230	227.470	241.028
Zasavska	147.787	159.969	173.491	194.308	215.883	235.007	249.022
Slovenija	158.069	173.245	191.669	214.561	235.436	253.200	267.571
Koeficient variacije	9,76%	10,19%	10,95%	11,09%	10,95%	11,20%	10,61%

Vir: Statistični letopis Republike Slovenije 2005, 2006, str. 542;
 Statistični letopis Republike Slovenije 2004, 2005, str. 568;
 Statistični letopis Republike Slovenije 2003, 2004, str. 546;
 Statistični letopis Republike Slovenije 2002, 2003, str. 555;
 Statistični letopis Republike Slovenije 2001, 2002, str. 557;
 Statistični letopis Republike Slovenije 2000, 2001, str. 548;
 Statistični letopis Republike Slovenije 1999, 2000, str. 524; Lastni izračuni.

Tabela 24: Indeksi bruto plač v Sloveniji, po statističnih regijah in letih (Slovenija =100)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Gorenjska	95,3	95,6	95,5	95,5	96,0	95,7	95,8
Goriška	101,4	100,8	99,6	99,4	98,1	97,5	98,3
JV Slovenija	98,1	96,9	94,2	94,7	94,0	92,7	93,3
Koroška	85,4	85,1	85,6	85,8	85,5	86,4	86,8
Notranjsko-kraška	90,5	90,4	91,9	91,3	91,3	90,3	89,6
Obalno-kraška	104,7	104,0	102,8	102,4	101,0	100,9	100,6
Osrednjeslovenska	113,7	114,4	116,2	116,4	116,0	116,3	115,1
Podravska	93,2	93,3	93,3	92,8	93,1	92,5	92,6
Pomurska	86,9	85,3	84,9	84,8	84,0	83,0	82,9
Savinjska	91,0	90,6	90,4	90,1	90,7	90,4	91,3
Spodnjeposavska	88,3	88,4	89,0	88,4	88,4	89,8	90,1
Zasavska	93,5	92,3	90,5	90,6	91,7	92,8	93,1
SLOVENIJA	100	100	100	100	100	100	100

Vir: Podatki iz Tabele 12 v Prilogi.

Tabela 25: Stopnja registrirane brezposelnosti po statističnih regijah in letih, koeficienti variacije (v %)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Gorenjska	12,0	12,6	11,9	10,1	9,0	8,5	8,3	7,8
Goriška	9,6	9,2	7,7	6,2	5,8	6,3	6,4	6,9
JV Slovenija	14,0	12,0	11,7	10,8	9,9	9,9	8,6	8,5
Koroška	13,0	13,0	11,7	10,3	10,2	11,6	12,6	11,7
Notranjsko-kraška	12,0	12,5	12,2	10,8	9,7	9,1	8,8	8,3
Obalno-kraška	11,0	10,6	10,1	9,2	9,0	8,6	8,3	8,1
Osrednjeslovenska	10,2	10,5	10,1	9,2	8,3	7,9	7,8	7,8
Podravska	22,4	22,0	20,6	18,7	17,9	17,6	16,2	14,6
Pomurska	17,8	18,7	18,2	17,2	16,7	17,6	17,5	16,8
Savinjska	16,1	16,7	15,3	13,6	13,5	14,0	13,5	12,9
Spodnjeposavska	16,4	15,9	14,9	13,9	14,3	14,4	14,9	13,0
Zasavska	17,9	19,2	17,5	15,5	14,7	15,3	16,1	14,9
Slovenija	14,4	14,5	13,6	12,2	11,6	11,6	11,2	10,6
Koeficient variacije	30,22%	29,99%	29,90%	31,27%	33,53%	34,84%	33,94%	30,67%

Vir: Regije 2005 - izbrani socio-ekonomski kazalniki po regijah, 2005, str. 42.

Tabela 26: Indeksi registrirane brezposelnosti v Sloveniji po statističnih regijah in letih (Slovenija=100)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Gorenjska	83,3	87,2	87,7	82,7	77,8	73,6	74,3	73,5
Goriška	66,6	63,7	56,7	50,8	50,1	54,5	57,3	65,0
Jugovzhodna Slovenija	97,2	83,1	86,2	88,5	85,6	85,7	77,0	80,1
Koroška	90,2	90,0	86,2	84,4	88,2	100,4	112,8	110,3
Notranjsko-kraška	83,3	86,5	89,9	88,5	83,9	78,8	78,8	78,2
Obalno-kraška	76,4	73,4	74,4	75,4	77,8	74,5	74,3	76,3
Osrednjeslovenska	70,8	72,7	74,4	75,4	71,8	68,4	69,8	73,5
Podravska	155,5	152,3	151,8	153,2	154,8	152,4	145,0	137,6
Pomurska	123,6	129,4	134,1	140,9	144,4	152,4	156,7	158,3
Savinjska	111,8	115,6	112,7	111,4	116,7	121,2	120,9	121,6
Spodnje-posavska	113,8	110,0	109,8	113,8	123,6	124,7	133,4	122,5
Zasavska	124,2	132,9	128,9	127,0	127,1	132,5	144,1	140,4
Slovenija	100	100	100	100	100	100	100	100

Vir: Regije 2005 - izbrani socio-ekonomski kazalniki po regijah, 2005, str. 42; Lastni izračuni.

Tabela 27: Regionalni bruto domači proizvod v Sloveniji, po statističnih regijah, 1995-2003, v mrd SIT

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Slovenija	2.404,6	2.770,6	3.149,0	3.494,6	3.919,0	4.300,3	4.799,6	5.355,4	5.813,5
Pomurska	119,3	136,8	154,4	169,6	176,9	190,3	211,1	230,7	246,0
Podravska	317,8	366,1	409,2	455,6	518,3	572,3	639,0	722,0	775,0
Koroška	71,1	81,9	92,6	103,5	117,5	130,9	145,4	159,6	167,8
Savinjska	290,8	333,2	381,4	416,8	460,3	500,7	547,7	617,3	665,3
Zasavska	47,7	54,3	60,7	66,7	75,0	79,5	83,6	90,0	95,8
Spodnje-posavska	71,9	82,5	94,6	109,4	115,6	128,7	143,6	158,7	163,5
JV Slovenija	149,2	171,7	200,7	225,9	247,1	272,8	305,8	336,2	364,5
Osrednje-slovenska	804,4	929,0	1.049,7	1.169,5	1.339,6	1.476,9	1.662,8	1.863,7	2.072,8
Gorenjska	208,7	241,0	278,7	307,0	341,1	371,7	419,2	466,4	500,8
Notranjsko-kraška	46,9	54,1	63,1	70,3	77,4	86,7	95,6	107,3	113,2
Goriška	141,7	163,9	187,9	205,3	235,0	254,9	285,9	312,9	332,7
Obalno-kraška	135,1	156,2	176,1	194,9	215,2	235,1	259,9	290,8	316,2

Vir: Prva statistična objava, Regionalni BDP, 2006, str. 2.

Tabela 28: Regionalni bruto domači proizvod na prebivalca (v EUR), koeficienti variacije, Slovenija, v letih 1995-2003

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Slovenija	7.902	8.209	8.786	9.463	10.194	10.543	11.094	11.866	12.461
Pomurska	6.138	6.384	6.795	7.260	7.306	7.443	7.832	8.242	8.535
Podravska	6.467	6.735	7.087	7.653	8.380	8.731	9.198	9.979	10.382
Koroška	6.268	6.520	6.936	7.512	8.200	8.623	9.046	9.538	9.723
Savinjska	7.417	7.635	8.227	8.758	9.266	9.518	9.814	10.595	11.062
Zasavska	6.602	6.796	7.181	7.680	8.321	8.362	8.329	8.634	8.937
Spodnje- posavska	6.598	6.835	7.450	8.372	8.517	8.908	9.469	10.016	9.961
JV Slovenija	7.109	7.372	8.099	8.845	9.252	9.662	10.191	10.739	11.234
Osrednje- slovenska	10.834	11.251	11.981	12.923	14.244	14.732	15.595	16.718	17.954
Gorenjska	7.003	7.265	7.890	8.427	8.967	9.220	9.792	10.443	10.830
Notranjsko- kraška	6.037	6.311	6.933	7.522	7.920	8.372	8.681	9.331	9.523
Goriška	7.669	8.024	8.647	9.188	10.114	10.350	10.949	11.522	11.892
Obalno- kraška	8.563	8.945	9.484	10.204	10.759	11.060	11.523	12.309	12.882
Koeficient variacije	22,3%	22,3%	22,0%	22,0%	23,8%	23,8%	24,3%	24,5%	26,3%

Vir: Prva statistična objava, Regionalni BDP, 2006, str. 2.

Tabela 29: Indeksi bruto domačega proizvoda na prebivalca po statističnih regijah (Slovenija=100)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2003 minus 1995
Slovenija	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0
Pomurska	77,7	77,8	77,3	76,7	71,7	70,6	70,6	69,5	68,5	-9,2
Podravska	81,8	82,1	80,7	80,9	82,2	82,8	82,9	84,1	83,3	+1,5
Koroška	79,3	79,4	78,9	79,4	80,4	81,8	81,5	80,4	78,0	-1,3
Savinjska	93,9	93,0	93,6	92,5	90,9	90,3	88,5	89,3	88,8	-5,1
Zasavska	83,6	82,8	81,7	81,2	81,6	79,3	75,1	72,8	71,7	-11,8
Spodnje- posavska	83,5	83,3	84,8	88,5	83,6	84,5	85,4	84,4	79,9	-3,6
JV Slovenija	90,0	89,8	92,2	93,5	90,8	91,6	91,9	90,5	90,2	+0,2
Osrednjeslovenska	137,1	137,1	136,4	136,6	139,7	139,7	140,6	140,9	144,1	+7,0
Gorenjska	88,6	88,5	89,8	89,1	88,0	87,4	88,3	88,0	86,9	-1,7
Notranjsko- kraška	76,4	76,9	78,9	79,5	77,7	79,4	78,2	78,6	76,4	+0,0
Goriška	97,1	97,8	98,4	97,1	99,2	98,2	98,7	97,1	95,4	-1,6
Obalno- kraška	108,4	109,0	107,9	107,8	105,5	104,9	103,9	103,7	103,4	-5,0

Vir: Prva statistična objava, Regionalni BDP, 2006, str. 2.

Tabela 30: Medregionalni migranti glede na populacijo države, po državah, SKTE nivojih in letih (v %)

Država	NUTS	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Belgija	2	1,2	1,2	1,3	1,3	1,3	4,4	4,4	n.p.	1,3	1,3	n.p.	n.p.
Danska	3	3,5	3,4	3,4	3,4	3,6	3,6	3,6	3,5	3,5	3,4	n.p.	n.p.
Nemčija	2	n.p.	1,9	1,9	1,7	1,8	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Španija	2	0,7	0,4	0,5	0,6	0,6	n.p.	0,4	0,6	0,7	0,8	n.p.	n.p.
Italija	2	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
Nizozemska	2	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,7	1,7	1,8	1,7	n.p.	n.p.
Avstrija	2	n.p.	n.p.	0,5	0,5	0,5	n.p.	0,9	0,9	0,9	0,9	n.p.	n.p.
Finska	2	0,9	0,5	0,5	0,5	0,7	0,7	0,8	0,8	0,9	0,9	n.p.	n.p.
Švedska	2	1,5	1,5	1,3	1,4	1,7	1,6	1,6	1,7	1,8	1,8	n.p.	n.p.
ZK	2	2,2	2,3	2,4	2,4	2,5	1,7	3,4	3,5	3,5	n.p.	n.p.	n.p.
Češka rep.	2	n.p.	n.p.	n.p.	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	n.p.
Estonija	3	1,2	1,0	0,9	0,8	0,5	0,7	0,8	0,7	0,5	0,5	n.p.	n.p.
Madžarska	2	1,9	1,5	1,5	1,4	1,2	1,4	1,4	1,4	1,4	1,3	1,3	n.p.
Slovenija	3	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Slovaška	2	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	0,2	n.p.

n.p. Pomeni, da na spletnih straneh Eurostata ni dovolj podatkov za izračun.

Vir: Eurostat, General and Regional Statistics; Lastni izračuni.

Tabela 31: Delež notranjih migrantov glede na populacijo ZDA, v obdobju

	marec 1999 - marec 2000
prebivalstvo ZDA (v mio)	270,219 mio
Notranji migranti	16,10%
- znotraj istega okrožja	9,00%
- znotraj zvezne države	3,30%
- v drugo zvezno državo	3,10%

Vir: Geographical Mobility, Population Characteristics, 2001, str. 2, 3.

Tabela 32: Delež bruto migracij v populaciji v Avstriji, v letu 2005

med občinami	2,78%
med NUTS 1	0,31%
med NUTS 2	0,80%
med NUTS 3	1,22%

Vir: Statistisches Jahrbuch 2006, str. 40, 88; Lastni izračuni.

Tabela 33: Primerjava razvojnih modelov v Sloveniji

Dosedanji razvojni model	Vizija novega modela družbenega razvoja
Regulacija in birokratizacija trgov	Deregulacija in liberalizacija trgov
Omejevalno podjetniško okolje	Spodbujanje nastajanja in rasti podjetij
Relativna zaprtost finančnih trgov	Odprtost finančnih trgov in konkurence
Nezadostna prilagodljivost trga dela	Večja prožnost trga dela
Kolektivni sistemi socialne varnosti	Individualne potrebe in odgovornost
Korporativizem velikih socialnih partnerjev	Odprto in široko partnersko sodelovanje
Birokratsko-hierarhični sistem javne uprave	Decentralizacija in javno zasebno partnerstvo
Poudarek makroekonomskemu in socialnemu ravnovesju	Poudarek trajnostnemu razvoju na temelju strukturnih reform in večje družbene dinamike

Vir: Strategija razvoja Slovenije, 2005, str. 8.

Tabela 34: Enačbi za izračun deležev bruto in neto migracijskih tokov v populaciji

Delež bruto migracijskih tokov v populaciji	Delež neto migracijskih tokov v populaciji
$GF = \frac{1}{2} \left[\frac{\sum_i (O_i + M_i)}{\sum_i POP_i} \right]$	$NF = \frac{1}{2} \left[\frac{\sum_i O_i - M_i }{\sum_i POP_i} \right]$

Vir: Inter-regional Mobility in the Accession Countries, 2005, str. 4, 5.